

METODICKÝ PRŮVODCE K UČEBNICI ČESKÝ JAZYK 5

součást ucelené řady vytvořené v souladu s RVP ZV

ČESKÝ JAZYK 5

učebnice pro 5. ročník
vytvořená v souladu s RVP ZV

■ OBSAH

I. Úvod a metodické materiály	2
II. Charakteristika a cíle předmětu, klíčové kompetence	6
III. Učivo a očekávané výstupy	8
IV. Časový plán rozdělení učiva	20
V. Metodické poznámky k učebnici ČJ 5	22

.....

■ SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1	Manipulační karty – souhláskové skupiny na rozhraní kořene a přípony	36
Příloha 2	Manipulační karty – zdvojené souhlásky	38
Příloha 3	Manipulační karty – předpony <i>s-</i> , <i>se-</i> , <i>z-</i> , <i>ze-</i> , <i>vz-</i> , <i>vze-</i>	40
Příloha 4	Sestavování dvojic slov z tabulky	42
Příloha 5	Manipulační karty – skupiny <i>mě/mně</i>	44
Příloha 6	Třídění slov se skupinami <i>bě/bje</i> , <i>pě</i> , <i>vě/vje</i> , <i>mě/mně</i>	46

.....

Alena Bára Doležalová; Lenka Bičanová

METODICKÝ PRŮVODCE K UČEBNICI ČESKÝ JAZYK 5

NOVÁ ŠKOLA, s.r.o.

I. ÚVOD A METODICKÉ MATERIÁLY

1. ÚVOD

Metodický průvodce k učebnici Český jazyk 5 (MPČJ5) je určen vyučujícím českého jazyka v 5. ročníku základních škol.

Na začátku MPČJ5 je zařazeno krátké seznámení se všemi učebními materiály, které k výuce českého jazyka v 5. ročníku nakladatelství připravilo. Tento přehled slouží k tomu, aby se v učebních materiálech vyučující lépe orientovali, udělali si představu o jejich obsahu a mohli se tak případně rozhodnout, kterými z nich by chtěli práci v hodinách českého jazyka vhodně doplnit.

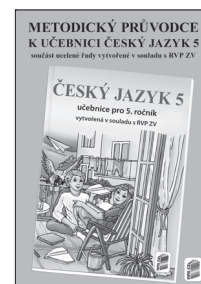
MPČJ5 má pomoci vyučujícím uvědomit si charakteristiku předmětu, výchovně-vzdělávací cíle daného předmětu a klíčové kompetence žáků. Zvláštní kapitola je věnována přehledu učiva 5. ročníku a očekávaným výstupům s označením číselných kódů podle RVP ZV, ke kterým učivo směřuje. V této části je metodický průvodce doplněn náměty na začlenění vhodných průřezových témat a některých metod a forem práce. MPČJ5 přináší také návrh na rozdělení učiva do jednotlivých měsíců školního roku s odkazy na příslušné strany v základních pracovních materiálech.

Vlastní metodické poznámky k jednotlivým kapitolám učebnice českého jazyka zahrnují vždy nejdříve stanovení hlavních cílů dané kapitoly a poté stanovení obsahu učiva s dílčími výstupy žáka pro jednotlivé složky předmětu (jazyková výchova, čtení a literární výchova, komunikační a slohová výchova). V námětech pro práci s konkrétními cvičeními bývá podle potřeby zdůrazněno, na co je třeba se při výuce zaměřit, co by měl žák opravdu umět a co je v tomto ročníku ve fázi seznamování s danou problematikou.

Tato metodika přináší podrobnější rozpracování pouze některých cvičení z učebnice. Zohledněny jsou také další možnosti, jak k učivu aktivně přistoupit, tj. např. náměty na další slohová cvičení, mezipředmětová propojení či didaktické hry (některé didaktické hry jsou převzaté z předchozích metodik).

Je jen na vyučujícím, zda některé náměty pro práci s učebnicí do své výuky zařadí, nebo si práci doplní podle vlastní zkušenosti, tvořivosti a fantazie.

Na konci MPČJ5 jsou zařazeny náměty na dva projekty. Zda vyučující některý z nich během školního roku zařadí do výuky, záleží na něm.

2. METODICKÉ MATERIÁLY

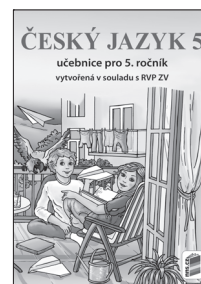
Všechny učební materiály jsou vytvořeny v souladu s RVP ZV. Jsou určeny pro žáky 5. ročníku základních škol a jsou vhodné pro aktivní a tvořivou práci při osvojování učiva. Žáky nepochybně zaujme zábavná forma stejně jako vhodné ilustrace. Materiály jsou doplněny didaktickými hrami a náměty pro mezipředmětové využití učiva.

Český jazyk pro 5. ročník – učebnice (Uč)

Učebnice *Český jazyk 5* je zpracována v souladu s RVP ZV. Obsahuje opakování a další procvičení učiva z předešlých ročníků. Dále rozvíjí učivo o přídavných jménech, zájmech, číslovkách, slovesech a příslovcích. V učebnici je zařazeno také učivo označené jako rozšiřující. Slouží k seznámení a prohloubení probíraného učiva, není však pro vyučující závazné a žáci by z něj neměli být hodnoceni.

Texty a práce s nimi rozvíjejí čtenářskou gramotnost a čtení s porozuměním. Učivo je cyklicky procvičováno a opakováno různými typy úkolů, cvičení a didaktických her. Žáci se při plnění řady úkolů učí pracovat s přehledy či tabulkami vztahujícími se k danému učivu. Na mnoha místech učebnice navozuje práci dvojic či skupin, a učí tak žáky týmové práci.

V učebnici jsou zařazeny také úkoly, které vedou k práci s dalšími zdroji informací. Mezipředmětově je učivo propojeno s přírodovědou, vlastivědou i dalšími předměty, čímž umožňuje pracovat ve větších celcích, než je vyučovací hodina, vytvářet projekty, zařazovat aktivní metody práce.

Český jazyk pro 5. ročník – pracovní sešit, 1. a 2. díl (PS1, PS2)

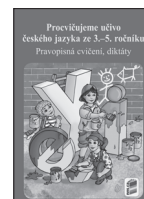
Dvoubarevné pracovní sešity jsou také vytvořeny v souladu s RVP ZV a svým obsahem korespondují s učebnicí *Český jazyk 5*. Usnadňují a podporují tvořivý styl práce ve vyučování. Žáci jsou činnostními formami zapojováni do výuky a motivováni k dosažení všech znalostí.

Mezipředmětově jsou pracovní sešity propojeny zejména s vlastivědou. V obou sešitech jsou uvedeny klíče ke cvičením.

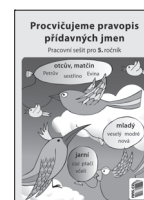
Procvičujeme učivo českého jazyka ze 3.–5. ročníku

Tento pracovní sešit je vhodný k opakování a procvičování učiva českého jazyka ze 3., 4. a 5. ročníku. V úvodu jsou navíc připravena cvičení i k procvičení učiva ze 2. ročníku (tvrdé a měkké souhlásky, slova nadřazená a podřazená, ...). Všechna cvičení jsou pojata hrou a zábavnou formou. Součástí tohoto pracovního sešitu je také sebehodnocení žáků a klíč s řešením.

Procvičujeme pravopis přídatných jmen

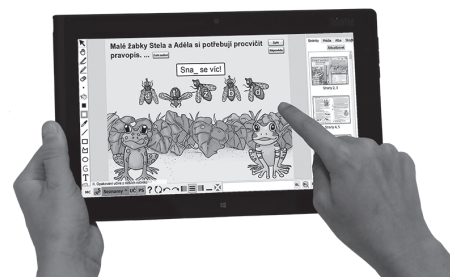
Tento dvoubarevný pracovní sešit formátu A5 obsahuje základní poučky, úkoly k procvičování učiva zpracované zábavnou formou, diktáty, hry, klíč ke cvičením a kartu s přehledem skloňování přídatných jmen tvrdých, měkkých a přivlastňovacích.

MIUč+ Český jazyk pro 5. ročník

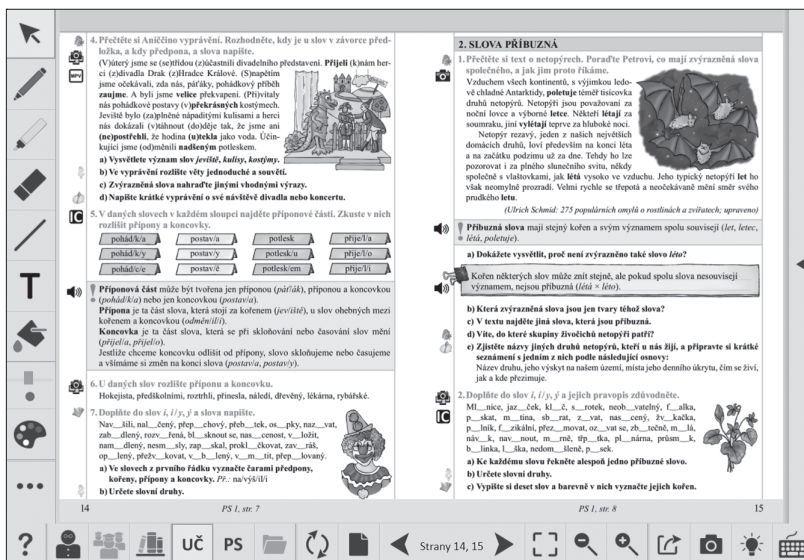
Multimediální interaktivní učebnici *Český jazyk 5* tvoří jednak interaktivní verze tištěné učebnice a tištěných pracovních sešitů, jednak další doplňující materiály, cvičení, informace apod.

Každé cvičení z MIUč+ má po kliknutí na příslušnou ikonu také zvukovou podobu svého zadání a lze jej samostatně zvětšit na celou obrazovku tak, aby měli žáci před sebou jen požadované cvičení. Stejně tak lze zvětšit jednotlivé úkoly, které jsou součástí daného cvičení. Cvičení obsahují řešení pro kontrolu práce.

V levé části jednotlivých stran MIUč+ jsou umístěny ikony, které odkazují na rozšířený obsah. Velký podíl doplňkového materiálu mají interaktivní cvičení (IC), která napomáhají dalšímu procvičování a upevňování učiva. Žáci se tak seznámí s jiným učebním materiálem, než který obsahuje tištěná učebnice a pracovní sešity. Typově jsou to např. cvičení na přiřazování, řazení, doplňování, výběr ze dvou možností aj.

Mezi další doplňkové materiály patří fotografie související s probíraným tématem nebo řada zajímavostí. Vyučující tak získává další materiál k práci v jednotlivých vyučovacích hodinách. Žáci se touto cestou zároveň dozvídají nové informace a učí se s nimi pracovat.

Kliknutím na ikony se zobrazí:

- interaktivní cvičení
- mezipředmětové vazby
- fotoalba
- webové odkazy
- anglická slovíčka
- zajímavosti

Vyučující jistě ocení i mezipředmětové vazby (MPV). Může tak učivo českého jazyka vhodně propojit např. s přírodovědou, vlastivědou, angličtinou či hudební výchovou. Může si také snadno vložit vlastní učební materiály (např. fotografie, videa, ...) a vytvářet vlastní cvičení (doplňovací cvičení, křížovky, kvízy, ...). K jejich přípravě může využít volby pro vložení materiálů a další pomůcky z nabídky (např. kalkulačka, hodiny, losovací kostka, ...).

Nabízí se řada možností, jak tuto MIUč+ využít ve výuce.

Vyučující může práci s MIUč+ zařadit do všech etap vyučovacího procesu, tzn. jak při motivační fázi a vyvozování nového učiva, tak i při jeho procvičování a při upevňování znalostí žáků.

Některá cvičení lze použít pro frontální práci s celou třídou, s jinými mohou pracovat individuálně jednotliví žáci či dvojice nebo skupiny žáků.

Pokud je ve škole/třídě MIUč+ nainstalována v žákovských počítačích či tabletech, mohou pak žáci pracovat zcela samostatně.

Práce s tištěnou učebnicí a MIUč+ se dá vhodně kombinovat. Žáci mají například před sebou text v učebnici a zobrazené fotografie v MIUč+ vztahující se k danému cvičení.

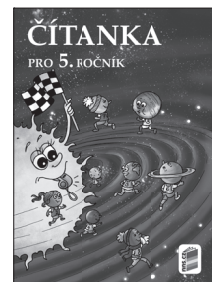
Práce s MIUč+ bude pro žáky i vyučující jistě vítaným zpestřením. Určitě by neměla plně nahrazovat tištěnou učebnici, neboť práce s ní je pro žáky stále významná. Učí se orientovat v knize, listovat v ní, vyhledávat informace, vracet se k důležitým pasážím apod.

Cvičení v MIUč+ mohou žáci plnit opakovaně a mohou tak oni i vyučující sledovat, zda a jak se zvyšuje jejich úspěšnost a v jaké etapě osvojení učiva se již nacházejí.

Čítanka pro 5. ročník (Čít5)

Čítanka zaujme žáky atraktivním výběrem literárních ukázek. Žáky pobaví pohádky jak moderní, tak klasické, veselá dobrodružství prožijí v humorných příbězích svých vrstevníků. Žáci se zde setkají s řadou rozmanitých literárních útvarů a naučí se rozlišovat různé typy uměleckých textů a používat elementární literární pojmy.

Záměrem autorky bylo výrazně zvýšit zájem dětí o četbu, aby četly s radostí a hodně, aby je zařazené ukázky motivovaly ke čtení knih. Proto byly do čítanky vybrány takové texty, které jsou přitažlivé a aktuální z hlediska zájmů dnešních pátáků. Práce s čítankou je vyvážená zajímavými formami vyučování a zvolenými aktivizačními metodami práce. Vztahově souvisí se všemi vyučovacími předměty.

Čítanka pro 5. ročník vhodná i pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (Čít5SVP)

Rozšířená verze *Čítanky pro 5. ročník* pamatuje na žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Obsahuje tak vše, co *Čítanka 5*, ale navíc je zvětšena na formát A4 a je doplněna o prvky usnadňující žákům čtení a porozumění textu. Žáci tak budou moci pracovat se stejnou učebnicí jako jejich spolužáci.

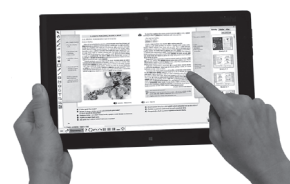
Na jednotlivých stránkách jsou v barevných bočních pruzích a v dolní části stránek přidány další úkoly, které je možné využívat pro nápravu některých individuálních specifických obtíží.

Úkoly se zaměřují zejména na: rozvoj čtenářských dovedností, zlepšení verbálního projevu a obratnosti ve vyjadřování, zpevnění percepce sluchové, zpevnění percepce zrakové, jistotu v pravolevé orientaci, rozšíření znalostí, posílení logického myšlení.

Učebnice má mnohostranné využití. Práce s ní se doporučuje: pro vyučující 5. ročníků, kteří mají ve svých třídách žáky se speciálními vzdělávacími potřebami; pro školní speciální pedagogy, kteří pro reedukaci poruch využívají disponibilní hodiny, kroužky nebo individuální péči; pro rodiče a učitele žáků pátých tříd, kteří chtějí se svými dětmi stimulačně pracovat.

MIUč+ Čítanka pro 5. ročník (včetně verze vhodné i pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami)

Multimediální interaktivní učebnice *Čítanka pro 5. ročník* obsahuje interaktivní verzi tištěné čítanky, a to včetně *Čítanky pro 5. ročník vhodné i pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami*. Součástí MIUč+ jsou interaktivní cvičení, mezipředmětové vazby (zejména na učebnice přírodovědy a vlastivědy), fotografie, videa, internetové odkazy a vybraná anglická klíčová slova namluvená rodlým mluvčím.

KOUZELNÝ DŽBÁN
Vietnamská pohádka

Jeden chudý muž okopával políčko a vykopal džbán. Velký, pěkný, kdo ví, kde se v zemi vzal. Odnesl muž nádobu domů, ukázal ji ženě. Ta zrovna loupala rýži, a jak se naklonila, spadlo jí jedno zrnko do džbánu. A stal se zázrak: džbán byl z ničeho nic plný rýže!

„To je kouzlo dobrých duchů!“ řekl muž. „Musíme si ho vážit.“

Postavili tedy džbán na stoleček, klaněli se mu. Měli teď každý den dost jídla, rýže stále plno. Pracovali ale poctivě dál – na poli i v zahradě.

Jednoho dne žena sřihala látku na záplavu a kousek ji odložila do džbánu. A stal se zázrak: džbán byl naplněnou plný pšenič. „Takže to je!“ tekla žena. „Ať dáš do džbánu, co chceš, všechno se ti zmnoží.“

IC **IC**

Teď bylo chudákům hej: dali do džbánu peněz – měli jich kupa. Začali si dobře žít. Ale presto stále pracovali – na poli i v zahradě. Jednoho dne bylo velké horko a žena měla zálevat. Nechtěla se jí ale chodit k řece. Vleju trochu do džbánu a bude vody dost, pomyslela si. Nalila tedy pár kapkek... ale to nestačila dělat! Ze džbánu se začala proudit valící voda, než do něj stáhla žena hodit něco jiného, podrazil jí proudu vody. Voda tekla a tekla... zaplavila domeček, pole, zahradu. Odnesla i kouzelnou nádobu. Muž se ženou utekl na kopeček... Když větry opadly, byli ti dva chudí jako dřív, ha byli na tom háte, protože teď neměli nic – a to všechno proto, že žena podlehla lenosti!

(Martina Dříverová: Kamarádi z velké dálky, ilustroval Hájek Otomáček)

FM **Jin, Se...**
 Ve Vietnamu se každý musí starat sám o sebe, proto maminka nejen vaří a uklízí, ale také lže celé rodině lupy látek, které obstarává nebo používá každými způsoby.

Každý den musel děti vejit z venčice do mláčky a naklá, do škol. Tam strážníci dávali a pak se vraceli domů na oběd. Maminka svými svými dávala, rýži se zeleninou a karcem masem nebo voháně medůlky.

Při pochůzce ze škol měli děti stůlečky po-řádek látk, proto se jim hály, které se používají místo malých přístrojů, v ruce jen kmitají.

Odpovědi používají na poli, dělníci radice jsou většinou zemědělcí, pláňají rýži a obilí, ale také ovoc.

Když se začne smítat, vrací se rodina domů. Její domek je dřevěný a postaven v něm klenčí. Po stěnách má klenčí koberce, které maminka vyřila.

Večer se oc, pili se oběly a používají se vyprávění rodící o starých časech. A někdy se děti také učí česká slova! Některá látk se nežil odlišovali. A nám. Otevřeli si obchod s knihy a děti se jim v českých školách. V dopisoch posílali fotografie Prahy a oběly svou rodinu pozvat na návštěvu. Proto ji ve vietnamských přípravách mláčky česká slova – třeba psát, dítka, nechtě se, oběly žen. Mají to na, to používají v čí zemi je být oběly.

V českých mláčky posílá mnoho vietnamských dětí. Zbyly si u nás, umí dobře český a mláčky v nich mají klenčí kamarády. Bude nám vyprávět o své zemi a zemi, mláčky oběly havěly a rýžových poli... Ale pak si v ními budete brát. Tak jako si lepší všechny děti na světě – o mláčky, se staratelci, a pamětní. Co záleží na tom, z které jsme zemi a jakou máme barvu pleti? Hlavně, že je nám spolu dobře!

(Martina Dříverová: Kamarádi z velké dálky, Kim Minh, upraveno)

1. Vyprávějte pohádku o kouzelném džbánu vlastními slovy.
 2. Jaké ponaučení z pohádky plyne?
 3. Na internetu vyhledejte další informace o Vietnamu a zpracujte je formou projektu.

(76) **ryže** - rice [raɪs] **voda** - water [ˈwɔːtə]

Strany 76, 77

Kliknutím na ikonky se zobrazí:

- interaktivní cvičení
- mezipředmětové vazby
- fotoalba
- videa
- webové odkazy
- anglická slovíčka

Metodický průvodce čítankou 4 a 5

Metodický průvodce se zabývá rozmanitými možnostmi tvořivé práce s prozaickými i básnickými texty různých žánrů a je určen jak pro práci jednotlivců, tak pro práci skupin. Cílem je zdokonalit čtení s porozuměním a výrazné čtení, rozšířit slovní zásobu dětí, naučit je vyhledávat si a třídit informace a rozvíjet jejich vlastní tvorbu – to vše v provázanosti s učivem dalších předmětů daných ročníků. Obsahuje proto také množství motivačních aktivizačních námětů, her a činností, které jsou v metodice podrobně popsány, aby vyučující mohli snadno naplňovat výchovné a vzdělávací strategie předmětu.

II. CHARAKTERISTIKA A CÍLE PŘEDMĚTU, KLÍČOVÉ KOMPETENCE

1. CHARAKTERISTIKA VYUČOVACÍHO PŘEDMĚTU

Vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace zaujímá v RVP ve výchovně-vzdělávacím procesu stěžejní postavení.

Jedním ze vzdělávacích oborů, ve kterém se tato oblast realizuje, je český jazyk a literatura.

Dovednosti získané v oboru český jazyk a literatura jsou potřebné nejen pro kvalitní jazykové vzdělání, ale jsou důležité i pro úspěšné osvojování poznatků v dalších oblastech vzdělávání.

Obsah vzdělávacího oboru tvoří tři oblasti:

- jazyková výchova,
- literární výchova,
- komunikační a slohová výchova.

Tyto oblasti se vzájemně prolínají a mají komplexní charakter.

V jazykové výchově žák získává vědomosti a dovednosti důležité k osvojování spisovného jazyka, učí se poznávat jeho další formy. Rozvoj znalostí a dovedností jej pak vede k jejich uplatňování při mluveném i psaném vyjadřování.

V literární výchově žák prostřednictvím četby poznává základní literární žánry, učí se postihovat umělecké záměry autora, formulovat vlastní názory o přečteném, rozlišuje literární fikci od skutečnosti, získává základní čtenářské návyky, dospívá postupně k poznatkům a prožitkům, které mohou pozitivně ovlivnit jeho postoje a obohacují jeho duševní život.

V komunikační a slohové výchově se žák učí vnímat a rozumět různým jazykovým sdělením, číst a psát s porozuměním, kultivovaně mluvit a přiměřeně se písemně vyjadřovat, rozhodovat se na základě slyšeného nebo přečteného textu, orientovat se v něm, analyzovat jej, posoudit jeho obsah.

2. VÝCHOVNĚ-VZDĚLÁVACÍ CÍLE

1. Vytváření vztahu k mateřskému jazyku:

- jako prostředku k samostatnému získávání a předávání informací,
- jako prostředku k vyjádření potřeb a prožitků a ke sdělování názorů,
- jako prostředku k zvládnutí pravidel mezilidské komunikace,
- jako prostředku k získávání sebedůvěry při vystupování na veřejnosti a ke kultivovanému projevu,
- jako prostředku k individuálnímu prožívání slovesného uměleckého díla, ke sdílení čtenářských zážitků, k rozvíjení pozitivního vztahu k literatuře, k rozvíjení emocionálního a estetického vnímání,
- jako zdroje pro rozvoj osobního i kulturního bohatství.

2. Vytváření schopnosti:

- jasně, srozumitelně a přehledně se vyjadřovat ústně i písemně,
- komunikovat přiměřeně s okolním světem,
- využívat vlastní tvořivosti a fantazie.

3. VÝCHOVNÉ A VZDĚLÁVACÍ STRATEGIE PRO ROZVOJ KOMPETENCÍ ŽÁKŮ, KLÍČOVÉ KOMPETENCE ŽÁKŮ

Kompetence k učení

Žák:

- užívá různé postupy k řešení úkolů,
- vyhledává informace v textu nebo v jiných zdrojích, třídí je a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v další práci i v praktickém životě,
- pracuje samostatně podle svých aktuálních možností,
- hodnotí svou práci jednoduchými formami,
- dovede najít a opravit vlastní chyby,
- zhodnocuje výsledky svého učení a své vlastní práce, odhaluje případné neúspěchy,
- propojuje informace z různých vzdělávacích oblastí do vyšších celků,
- uvědomí si to, co sám dokáže vyřešit, i to, jak dokáže předat své vědomosti druhým, má pozitivní vztah k učení,
- podle svých možností, schopností a dovedností se zapojuje do soutěží a her různého zaměření.

Kompetence k řešení problémů

Žák:

- učí se uvědomovat si problémové situace, přemýšlí o příčinách a způsobech řešení,
- vyhledává informace, které by napomohly k řešení problému (vyhledávání v textu, ...), k řešení problému využívá rovněž získané vědomosti a dovednosti,
- je motivován k objevování různých variant řešení,
- problémy se učí řešit v týmech (součást skupinové práce), ověřuje správnost řešení, učí se problémům předcházet, učí se zvládat problémy ve škole i mimo ni (např. výlety, exkurze, ...).

Kompetence komunikativní

Žák:

- porozumí jednoduchým písemným i ústním pokynům,
- formuluje a vyjadřuje své myšlenky, svůj názor v logickém sledu,
- učí se vyjadřovat výstižně, souvisle a kultivovaně, a to jak v ústním, tak v písemném projevu,
- učí se slušnému vyjadřování a dodržování primárních zásad společenského chování,
- učí se osvojovat si správné formy komunikace mezi spolužáky navzájem a mezi žáky a dospělými ve škole i mimo ni,
- naslouchá jiným, učí se tolerovat jejich názory a vhodně se zapojí do diskuse,
- učí se využívat informační a komunikační prostředky a technologie pro komunikaci,
- učí se pracovat s různými zdroji informací (texty, záznamy, obrazový materiál, běžně užívaná gesta apod.), je veden k jejich porozumění, třídění a tvořivému využití ke svému rozvoji i k rozšiřování slovní zásoby.

Kompetence sociální a personální

Žák:

- je podněcován k potřebě být zapojen ve skupině, spolupracuje ve skupině, aktivně se podílí na práci v ní,
- podílí se na vytváření pravidel týmové práce, na utváření příjemné atmosféry v týmu,
- přispívá k diskusi ve třídě či ve skupině,
- respektuje dohodnutá pravidla chování a spolupráce,
- učí se požádat o pomoc a také ji poskytnout, ovládá a řídí své chování a jednání,
- učí se efektivní spolupráci se spolužáky při řešení daného úkolu/problému,
- osvojování jazyka vnímá jako prostředek k získávání a předávání informací, k vyjádření potřeb, prožitků, ...

Kompetence občanské

Žák:

- učí se respektovat názory dospělých lidí i spolužáků a je ochoten se z nich poučit,
- rozlišuje vhodné a nevhodné formy chování,
- uvědomuje si pravidla soužití v kolektivu,
- má povědomí o vlastních právech a povinnostech ve škole i mimo ni,
- seznamuje se s možnostmi ochrany životního prostředí, chápe základní ekologické souvislosti a požadavky na kvalitní životní prostředí, zapojuje se do kulturního dění a sportovních aktivit.

Kompetence pracovní

Žák:

- pracuje s různými pomůckami, zvládá jejich přípravu, manipulaci s nimi a úklid,
- učí se bezpečně užívat materiály, nástroje, vybavení, psací potřeby, ...,
- dbá na plnění svých závazků a povinností,
- dodržuje hygienická pravidla při psaní a čtení,
- odpovídá za svou činnost s ohledem na ochranu životního prostředí.

Kompetence digitální

Žák:

- ovládá běžně používaná digitální zařízení, aplikace a služby; využívá je při učení,
- získává, vyhledává a sdílí data, informace a digitální obsah, k tomu volí postupy, způsoby a prostředky, které odpovídají konkrétní situaci a účelu,
- vyjadřuje se za pomoci digitálních prostředků, využívá digitální technologie, aby si usnadnil práci,
- chápe význam digitálních technologií pro lidskou činnost, seznamuje se s novými technologiemi,
- předchází situacím ohrožujícím bezpečnost zařízení i dat, situacím s negativním dopadem na jeho tělesné a duševní zdraví i zdraví ostatních; při spolupráci, komunikaci a sdílení informací v digitálním prostředí jedná eticky.

III. UČIVO A OČEKÁVANÉ VÝSTUPY

Učivo	Směřuje k očekávaným výstupům žáka
<p>1. Český jazyk Význam slova Práce se slovníkem Řeč, jazyk, mateřský jazyk, nářečí</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ČJL-5-1-01 čte s porozuměním přiměřeně náročné texty potichu i nahlas; • ČJL-5-1-02 rozlišuje podstatné a okrajové informace v textu vhodném pro daný věk, podstatné informace zaznamenává; • ČJL-5-1-03 posuzuje úplnost či neúplnost jednoduchého sdělení; • ČJL-5-1-04 reprodukuje obsah přiměřeně složitějšího sdělení a zapamatuje si z něj podstatná fakta; • ČJL-5-2-01 porovnává významy slov, zvláště slova stejného nebo podobného významu a slova vícevýznamová; • ČJL-5-2-04 rozlišuje slova spisovná a jejich nespisovné tvary.
<p>2. Opakování učiva z nižších ročníků Abeceda Vlastní jména osobní a místní Slova příbuzná Slova citově zabarvená Slova protikladná a souznačná Slova nadřazená a podřazená Psaní souhlásek uvnitř a na konci slov Psaní <i>y/ý</i> po tvrdých souhláskách Psaní <i>i/í</i> po měkkých souhláskách Psaní <i>i/y</i> po obojetných souhláskách Psaní <i>u/ú/ů</i> Psaní skupiny <i>bě/bje, vě/vje, pě</i> Předložky a předpony Předpony <i>od-, nad-, pod-, před-, bez-, roz-, vz-</i> Rod, číslo a pád podstatných jmen Skloňování podstatných jmen Časování sloves Věta jednoduchá a souvětí</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ČJL-3-1-01 plynule čte s porozuměním texty přiměřeného rozsahu a náročnosti; • ČJL-3-1-02 porozumí písemným nebo mluveným pokynům přiměřené složitosti; • ČJL-3-1-05 v krátkých mluvených projevech správně dýchá a volí vhodné tempo řeči; • ČJL-3-1-08 zvládá základní hygienické návyky spojené se psaním; • ČJL-3-2-02 porovnává významy slov, zvláště slova opačného významu a slova významem souřadná, nadřazená a podřazená, vyhledá v textu slova příbuzná; • ČJL-3-2-04 rozlišuje slovní druhy v základním tvaru; • ČJL-3-2-05 užívá v mluveném projevu správné gramatické tvary podstatných jmen, přídavných jmen a sloves; • ČJL-3-2-06 spojuje věty do jednodušších souvětí vhodnými spojkami a jinými spojovacími výrazy; • ČJL-3-2-07 rozlišuje v textu druhy vět podle postoje mluvčího a k jejich vytvoření volí vhodné jazykové i zvukové prostředky; • ČJL-3-2-08 odůvodňuje a píše správně: <i>i/y</i> po tvrdých a měkkých souhláskách i po obojetných souhláskách ve vyjmenovaných slovech, <i>dě, tě, ně, ú/ů, bě, pě, vě, mě</i> – mimo morfologický šev; velká písmena na začátku věty a v typických případech vlastních jmen osob, zvířat a místních pojmenování.
<p>Slohová cvičení – vyprávění (příběh z prázdnin)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ČJL-5-1-01 čte s porozuměním přiměřeně náročné texty potichu i nahlas; • ČJL-5-1-02 rozlišuje podstatné a okrajové informace v textu vhodném pro daný věk; • ČJL-5-1-03 posuzuje úplnost či neúplnost jednoduchého sdělení; • ČJL-5-1-09 píše správně po stránce obsahové i formální jednoduché komunikační žánry; • ČJL-5-1-10 sestaví osnovu vyprávění a na jejím základě vytváří krátký mluvený nebo písemný projev s dodržáním časové posloupnosti.

Průřezová témata	Metody a formy práce
<p><i>Osobnostní rozvoj</i> – rozvoj schopnosti poznávat – cvičení pozornosti a soustředění</p> <p><i>Sociální rozvoj</i> – poznávání lidí – vzájemné poznávání se ve skupině/ třídě</p> <ul style="list-style-type: none"> – komunikace – komunikace v cizích zemích, sdělování verbální i neverbální <p><i>Objevujeme Evropu a svět</i> – naše vlast a Evropa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • vyprávění • didaktické hry
<p><i>Osobnostní rozvoj</i> – rozvoj schopnosti poznávat – cvičení pozornosti a soustředění</p> <p><i>Sociální rozvoj</i> – poznávání lidí – vzájemné poznávání se ve skupině/ třídě</p> <ul style="list-style-type: none"> – mezilidské vztahy – péče o dobré vztahy, chování podporující dobré vztahy – komunikace – kooperace a kompetice – rozvoj individuálních dovedností pro kooperaci 	<ul style="list-style-type: none"> • vyprávění • skupinová práce • vyhledávání informací z dostupných zdrojů • didaktické hry • tvořivá činnost
<p><i>Osobnostní rozvoj</i> – rozvoj schopnosti poznávat – cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění</p> <ul style="list-style-type: none"> – kreativita <p><i>Sociální rozvoj</i> – poznávání lidí – vzájemné poznávání se, ve skupině/ třídě</p> <ul style="list-style-type: none"> – mezilidské vztahy – péče o dobré vztahy, chování podporující dobré vztahy <p><i>Morální rozvoj</i> – řešení problémů a rozhodovací dovednosti</p> <ul style="list-style-type: none"> – hodnoty, postoje, praktická etika 	<ul style="list-style-type: none"> • vyprávění • tvořivá činnost • rozvoj fantazie

Učivo	Směřuje k očekávaným výstupům žáka
<p>3. Stavba slova Kořen, předpona, přípona, koncovka Slova příbuzná Odvozování slov předponami a příponami Změny při odvozování slov Souhláskové skupiny na rozhraní předpony a kořene Souhláskové skupiny na rozhraní kořene a přípony Zdvojené souhlásky Přídavná jména odvozená příponou <i>-ský/-ký</i> Předpony <i>s-, se-, z-, ze-, bez-, vz-, vze-</i> Předložky <i>s, se, z, ze</i> Předpony <i>ob-, o-, v-</i>, předložky <i>v, ve</i>, psaní skupin <i>bě/bje, vě/vje, pě, mě/mně</i> Dělení slov na konci řádku Stavba slova – opakování</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ČJL-5-2-02 rozlišuje ve slově kořen, část příponovou, předponovou a koncovku.
<p>Slohová cvičení – popis předmětu Slohová cvičení – reklama Slohová cvičení – vzkaz</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ČJL-5-1-01 čte s porozuměním přiměřeně náročné texty potichu i nahlas; • ČJL-5-1-02 rozlišuje podstatné a okrajové informace v textu vhodném pro daný věk; • ČJL-5-1-03 posuzuje úplnost či neúplnost jednoduchého sdělení; • ČJL-5-1-04 reprodukuje obsah přiměřeně složitějšího sdělení a zapamatuje si z něj podstatná fakta; • ČJL-5-1-05 vede správně dialog, telefonický rozhovor, zanechá vzkaz na záznamníku; • ČJL-5-1-06 rozezná manipulativní komunikaci v reklamě; • ČJL-5-1-07 volí náležitou intonaci, přízvuk, pauzy a tempo podle svého komunikačního záměru; • ČJL-5-1-08 rozlišuje spisovnou a nespisovnou výslovnost a vhodně ji užívá podle komunikační situace; • ČJL-5-1-09 píše správně po stránce obsahové i formální jednoduché komunikační žánry.
<p>4. Vyjmenovaná slova</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ČJL-5-2-01 porovnává významy slov, zvláště slova stejného nebo podobného významu a slova vícevýznamová; • ČJL-5-2-02 rozlišuje ve slově kořen, část příponovou, předponovou a koncovku; • ČJL-5-2-08 píše správně <i>i/y</i> ve slovech po obojetných souhláskách.
<p>Slohová cvičení – pozvánka, zpráva</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ČJL-5-1-01 čte s porozuměním přiměřeně náročné texty potichu i nahlas; • ČJL-5-1-02 rozlišuje podstatné a okrajové informace v textu vhodném pro daný věk; • ČJL-5-1-03 posuzuje úplnost či neúplnost jednoduchého sdělení; • ČJL-5-1-04 reprodukuje obsah přiměřeně složitějšího sdělení a zapamatuje si z něj podstatná fakta.

Průřezová témata	Metody a formy práce
<p><i>Osobnostní rozvoj</i> – rozvoj schopnosti poznávat – cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění; cvičení dovednosti zapamatování</p> <p><i>Sociální rozvoj</i> – poznávání lidí – vzájemné poznávání se ve skupině/ /třídě</p> <ul style="list-style-type: none"> – mezilidské vztahy – péče o dobré vztahy, chování podporující dobré vztahy – kooperace a kompetice – rozvoj individuálních dovedností pro kooperaci <p><i>Vztah člověka k prostředí</i> – naše obec</p> <p><i>Objevujeme Evropu a svět</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • vyprávění • rozhovor • vyhledávání informací z dostupných zdrojů • tvořivá činnost • rozvoj fantazie • didaktické hry • ilustrace k básni • skupinová práce
<p><i>Osobnostní rozvoj</i> – kreativita</p> <p><i>Sociální rozvoj</i> – poznávání lidí – vzájemné poznávání se ve skupině/ /třídě</p> <ul style="list-style-type: none"> – mezilidské vztahy – péče o dobré vztahy, chování podporující dobré vztahy – komunikace – komunikace v různých situacích (informování, vzkaz) – kooperace a kompetice <p><i>Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení</i> – pěstování kritického přístupu ke zpravodajství a reklamě</p> <p><i>Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality</i> – rozdíl mezi reklamou a zprávou</p> <p><i>Tvorba mediálního sdělení</i> – reklama</p>	<ul style="list-style-type: none"> • popis • tvořivá činnost • rozhovor • dramatizace
<p><i>Osobnostní rozvoj</i> – rozvoj schopnosti poznávat – cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění; cvičení dovednosti zapamatování</p> <p><i>Sociální rozvoj</i> – mezilidské vztahy – péče o dobré vztahy, chování podporující dobré vztahy</p> <ul style="list-style-type: none"> – kooperace a kompetice 	<ul style="list-style-type: none"> • vyprávění • skupinová práce • vyhledávání informací z dostupných zdrojů • didaktické hry • myšlenková mapa • tvořivá činnost
<p><i>Sociální rozvoj</i> – mezilidské vztahy – péče o dobré vztahy; chování podporující dobré vztahy</p> <ul style="list-style-type: none"> – komunikace <p><i>Tvorba mediálního sdělení (zpráva)</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • rozhovor • tvořivá činnost

Učivo	Směřuje k očekávaným výstupům žáka
5.Slovní druhy	<ul style="list-style-type: none"> • ČJL-5-2-03 určuje slovní druhy plnovýznamových slov a využívá je v gramaticky správných tvarech ve svém mluveném projevu.
6. Podstatná jména Podstatná jména – pád Podstatná jména – číslo Podstatná jména – rod Skloňování podstatných jmen Podstatná jména – opakování	<ul style="list-style-type: none"> • ČJL-5-2-03 určuje slovní druhy plnovýznamových slov a využívá je v gramaticky správných tvarech ve svém mluveném projevu; • ČJL-5-2-08 píše správně <i>i/y</i> ve slovech po obojetných souhláskách.
Slohová cvičení – rozvoj fantazie, porozumění textu Slohová cvičení – rozhovor	<ul style="list-style-type: none"> • ČJL-5-1-01 čte s porozuměním přiměřeně náročné texty potichu i nahlas; • ČJL-5-1-02 rozlišuje podstatné a okrajové informace v textu vhodném pro daný věk; • ČJL-5-1-03 posuzuje úplnost či neúplnost jednoduchého sdělení; • ČJL-5-1-04 reprodukuje obsah přiměřeně složitějšího sdělení a zapamatuje si z něj podstatná fakta; • ČJL-5-1-05 vede správně dialog, telefonický rozhovor, zanechá vzkaz na záznamníku; • ČJL-5-1-07 volí náležitou intonaci, přízvuk, pauzy a tempo podle svého komunikačního záměru; • ČJL-5-1-08 rozlišuje spisovnou a nespisovnou výslovnost a vhodně ji užívá podle komunikační situace; • ČJL-5-1-09 píše správně po stránce obsahové i formální jednoduché komunikační žánry; • ČJL-5-1-10 sestaví osnovu vyprávění a na jejím základě vytváří krátký mluvený nebo písemný projev s dodržением časové posloupnosti.
7. Přídavná jména Druhy přídavných jmen Skloňování přídavných jmen tvrdých Skloňování přídavných jmen měkkých Skloňování přídavných jmen přivlastňovacích (RU)* Přídavná jména – opakování	<ul style="list-style-type: none"> • ČJL-5-2-03 určuje slovní druhy plnovýznamových slov a využívá je v gramaticky správných tvarech ve svém mluveném projevu; • ČJL-5-2-08 píše správně <i>i/y</i> ve slovech po obojetných souhláskách.

* **RU** - rozšiřující učivo (takto označené učivo slouží k rozšíření znalostí; není předmětem zkoušení ani hodnocení, má pouze informační charakter)

Průřezová témata	Metody a formy práce
<p><i>Osobnostní rozvoj</i> – rozvoj schopnosti poznávat – cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění; cvičení dovednosti zapamatování</p> <ul style="list-style-type: none"> – sebepoznání a sebepojetí – kreativita <p><i>Sociální rozvoj</i> – poznávání lidí – vzájemné poznávání se ve skupině/ /třídě</p> <ul style="list-style-type: none"> – mezilidské vztahy – péče o dobré vztahy, chování podporující dobré vztahy – kooperace a kompetice 	<ul style="list-style-type: none"> • vyprávění • rozhovor • skupinová práce • dramatizace • tvořivá činnost • vyhledávání informací z dostupných zdrojů • didaktické hry
<p><i>Osobnostní rozvoj</i> – rozvoj schopnosti poznávat – cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění; cvičení dovednosti zapamatování</p> <ul style="list-style-type: none"> – kreativita <p><i>Sociální rozvoj</i> – poznávání lidí – vzájemné poznávání se ve skupině/ /třídě</p>	<ul style="list-style-type: none"> • vyprávění • tvořivá činnost • didaktické hry
<p><i>Sociální rozvoj</i> – poznávání lidí – vzájemné poznávání se ve skupině/ /třídě</p> <ul style="list-style-type: none"> – mezilidské vztahy – péče o dobré vztahy, chování podporující dobré vztahy, empatie a pohled na svět očima druhého – komunikace (rozhovor) <p><i>Tvorba mediálního sdělení</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • vyprávění • rozhovor • rozvoj fantazie • tvořivá činnost • skupinová práce • osnova příběhu
<p><i>Osobnostní rozvoj</i> – rozvoj schopnosti poznávat – cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění; cvičení dovednosti zapamatování</p> <ul style="list-style-type: none"> – sebepoznání a sebepojetí – seberegulace a sebeorganizace – organizace vlastního času – kreativita <p><i>Sociální rozvoj</i> – poznávání lidí – vzájemné poznávání se ve skupině/ /třídě</p> <ul style="list-style-type: none"> – mezilidské vztahy – péče o dobré vztahy, chování podporující dobré vztahy, empatie a pohled na svět očima druhého – kooperace a kompetice <p><i>Ekosystémy – les</i> <i>Vztah člověka k prostředí – naše obec</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • vyprávění • rozhovor • popis • ilustrace k textu • skupinová práce • dramatizace • osnova příběhu • myšlenková mapa • didaktické hry • vyhledávání informací z dostupných zdrojů • rozvoj fantazie • tvořivost

Učivo	Směřuje k očekávaným výstupům žáka
Slohová cvičení – osnova vyprávění	<ul style="list-style-type: none"> • ČJL-5-1-01 čte s porozuměním přiměřeně náročné texty potichu i nahlas; • ČJL-5-1-02 rozlišuje podstatné a okrajové informace v textu vhodném pro daný věk; • ČJL-5-1-03 posuzuje úplnost či neúplnost jednoduchého sdělení; • ČJL-5-1-04 reprodukuje obsah přiměřeně složitého sdělení a zapamatuje si z něj podstatná fakta; • ČJL-5-1-07 volí náležitou intonaci, přízvuk, pauzy a tempo podle svého komunikačního záměru; • ČJL-5-1-08 rozlišuje spisovnou a nespisovnou výslovnost a vhodně ji užívá podle komunikační situace; • ČJL-5-1-09 píše správně po stránce obsahové i formální jednoduché komunikační žánry; • ČJL-5-1-10 sestaví osnovu vyprávění a na jejím základě vytváří krátký mluvený nebo písemný projev s dodržáním časové posloupnosti.
8. Slovesa Slovesný způsob Oznamovací způsob Rozkazovací způsob Podmiňovací způsob Slovesa – opakování	<ul style="list-style-type: none"> • ČJL-5-2-03 určuje slovní druhy plnovýznamových slov a využívá je v gramaticky správných tvarech ve svém mluveném projevu.
Slohová cvičení – dopis Slohová cvičení – vyprávění (volba povolání)	<ul style="list-style-type: none"> • ČJL-5-1-01 čte s porozuměním přiměřeně náročné texty potichu i nahlas; • ČJL-5-1-02 rozlišuje podstatné a okrajové informace v textu vhodném pro daný věk; • ČJL-5-1-03 posuzuje úplnost či neúplnost jednoduchého sdělení; • ČJL-5-1-04 reprodukuje obsah přiměřeně složitého sdělení a zapamatuje si z něj podstatná fakta; • ČJL-5-1-05 vede správně dialog, telefonický rozhovor, zanechá vzkaz na záznamníku; • ČJL-5-1-07 volí náležitou intonaci, přízvuk, pauzy a tempo podle svého komunikačního záměru; • ČJL-5-1-08 rozlišuje spisovnou a nespisovnou výslovnost a vhodně ji užívá podle komunikační situace; • ČJL-5-1-09 píše správně po stránce obsahové i formální jednoduché komunikační žánry; • ČJL-5-1-10 sestaví osnovu vyprávění a na jejím základě vytváří krátký mluvený nebo písemný projev s dodržáním časové posloupnosti.

Průřezová témata	Metody a formy práce
<p><i>Osobnostní rozvoj</i> – kreativita <i>Sociální rozvoj</i> – mezilidské vztahy – kooperace a kompetice <i>Morální rozvoj</i> – hodnoty, postoje, praktická etika</p>	<ul style="list-style-type: none"> • vyprávění • rozhovor • osnova příběhu • obrázková osnova • tvořivá činnost • skupinová práce
<p><i>Osobnostní rozvoj</i> – rozvoj schopnosti poznávat – cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění; cvičení dovednosti zapamatování – seberegulace a sebeorganizace – organizace vlastního času, plánování učení – kreativita <i>Sociální rozvoj</i> – poznávání lidí – vzájemné poznávání se ve skupině/ /třídě – mezilidské vztahy – péče o dobré vztahy, chování podporující dobré vztahy, empatie a pohled na svět očima druhého – kooperace a kompetice <i>Morální rozvoj</i> – řešení problémů a rozhodovací dovednosti</p>	<ul style="list-style-type: none"> • vyprávění • vyhledávání informací z dostupných zdrojů • rozhovor • rozvoj fantazie • tvořivá činnost • hry s rýmy • skupinová práce • didaktické hry • ilustrace k textu • pracovní postup
<p><i>Osobnostní rozvoj</i> – kreativita <i>Sociální rozvoj</i> – poznávání lidí – vzájemné poznávání se ve skupině/ /třídě – mezilidské vztahy – péče o dobré vztahy, chování podporující dobré vztahy, empatie a pohled na svět očima druhého – komunikace</p>	<ul style="list-style-type: none"> • vyprávění • rozhovor • dramatizace

Učivo	Směřuje k očekávaným výstupům žáka
9. Zájmena Druhy zájmen (RU) Skloňování osobních zájmen Skloňování přivlastňovacích zájmen Zájmena – opakování	<ul style="list-style-type: none"> • ČJL-5-2-03 určuje slovní druhy plnovýznamových slov a využívá je v gramaticky správných tvarech ve svém mluveném projevu.
Slohová cvičení – popis pracovního postupu	<ul style="list-style-type: none"> • ČJL-5-1-01 čte s porozuměním přiměřeně náročné texty potichu i nahlas; • ČJL-5-1-02 rozlišuje podstatné a okrajové informace v textu vhodném pro daný věk; • ČJL-5-1-03 posuzuje úplnost či neúplnost jednoduchého sdělení; • ČJL-5-1-04 reprodukuje obsah přiměřeně složitějšího sdělení a zapamatuje si z něj podstatná fakta; • ČJL-5-1-09 píše správně po stránce obsahové i formální jednoduché komunikační žánry.
10. Číslovky Druhy číslovek (RU) Skloňování základních číslovek Číslovky – opakování	<ul style="list-style-type: none"> • ČJL-5-2-03 určuje slovní druhy plnovýznamových slov a využívá je v gramaticky správných tvarech ve svém mluveném projevu.
Slohová cvičení – poštovní poukázka	<ul style="list-style-type: none"> • ČJL-5-1-01 čte s porozuměním přiměřeně náročné texty potichu i nahlas; • ČJL-5-1-02 rozlišuje podstatné a okrajové informace v textu vhodném pro daný věk; • ČJL-5-1-03 posuzuje úplnost či neúplnost jednoduchého sdělení; • ČJL-5-1-04 reprodukuje obsah přiměřeně složitějšího sdělení a zapamatuje si z něj podstatná fakta; • ČJL-5-1-09 píše správně po stránce obsahové i formální jednoduché komunikační žánry.
11. Příslovce Příslovce a jejich tvoření Druhy příslovcí (RU)	<ul style="list-style-type: none"> • ČJL-5-2-03 určuje slovní druhy plnovýznamových slov a využívá je v gramaticky správných tvarech ve svém mluveném projevu.

Průřezová témata	Metody a formy práce
<p><i>Osobnostní rozvoj</i> – rozvoj schopnosti poznávat – cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění; cvičení dovednosti zapamatování – seberegulace a sebeorganizace – organizace vlastního času</p> <p><i>Sociální rozvoj</i> – poznávání lidí – vzájemné poznávání se ve skupině/ /třídě</p>	<ul style="list-style-type: none"> • vyprávění • rozhovor • skupinová práce • tvořivost
<p><i>Osobnostní rozvoj</i> – kreativita</p> <p><i>Sociální rozvoj</i> – poznávání lidí – vzájemné poznávání se ve skupině/ /třídě – mezilidské vztahy – péče o dobré vztahy, chování podporující dobré vztahy, empatie a pohled na svět očima druhého</p>	<ul style="list-style-type: none"> • rozhovor • tvořivá činnost • vyhledávání informací z dostupných zdrojů
<p><i>Osobnostní rozvoj</i> – rozvoj schopnosti poznávat – cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění; cvičení dovednosti zapamatování – seberegulace a sebeorganizace – organizace vlastního času</p> <p><i>Sociální rozvoj</i> – poznávání lidí – vzájemné poznávání se ve skupině/ /třídě – kooperace a kompetice</p>	<ul style="list-style-type: none"> • vyprávění • rozhovor • tvořivost • skupinová práce • vyhledávání informací z dostupných zdrojů • didaktické hry
<p><i>Osobnostní rozvoj</i> – rozvoj schopnosti poznávat</p>	<ul style="list-style-type: none"> • rozhovor
<p><i>Osobnostní rozvoj</i> – rozvoj schopnosti poznávat – cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění; cvičení dovednosti zapamatování</p> <p><i>Sociální rozvoj</i> – poznávání lidí – vzájemné poznávání se ve skupině/ /třídě – kooperace a kompetice</p>	<ul style="list-style-type: none"> • vyprávění • rozhovor • tvořivá činnost • skupinová práce • dramatizace

Učivo	Směřuje k očekávaným výstupům žáka
<p>12. Stavba věty Věta a základní větné členy Podmět vyjádřený a nevyjádřený Podmět několikanásobný Podmět rozvitý (RU) Přísudek slovesný Přísudek několikanásobný Přísudek rozvitý (RU) Shoda přísudku s podmětem Shoda přísudku s několikanásobným podmětem stejného rodu Shoda přísudku s několikanásobným podmětem různého rodu (RU) Věta jednoduchá a souvětí Přímá a nepřímá řeč Stavba věty – opakování</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ČJL-5-2-05 vyhledává základní skladební dvojici a v neúplné základní skladební dvojici označuje základ věty; • ČJL-5-2-06 odlišuje větu jednoduchou a souvětí, vhodně změní větu jednoduchou v souvětí; • ČJL-5-2-07 užívá vhodných spojovacích výrazů, podle potřeby projevu je obměňuje; • ČJL-5-2-09 zvládá základní příklady syntaktického pravopisu.
<p>Slohová cvičení – vyprávění podle obrázkové osnovy</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ČJL-5-1-01 čte s porozuměním přiměřeně náročné texty potichu i nahlas; • ČJL-5-1-02 rozlišuje podstatné a okrajové informace v textu vhodném pro daný věk; • ČJL-5-1-03 posuzuje úplnost či neúplnost jednoduchého sdělení; • ČJL-5-1-04 reprodukuje obsah přiměřeně složitějšího sdělení a zapamatuje si z něj podstatná fakta; • ČJL-5-1-07 volí náležitou intonaci, přízvuk, pauzy a tempo podle svého komunikačního záměru; • ČJL-5-1-08 rozlišuje spisovnou a nespisovnou výslovnost a vhodně ji užívá podle komunikační situace; • ČJL-5-1-09 píše správně po stránce obsahové i formální jednoduché komunikační žánry; • ČJL-5-1-10 sestaví osnovu vyprávění a na jejím základě vytváří krátký mluvený nebo písemný projev s dodržением časové posloupnosti.
<p>13. Závěrečné opakování</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ČJL-5-2-01 porovnává významy slov, zvláště slova stejného nebo podobného významu a slova vícevýznamová; • ČJL-5-2-02 rozlišuje ve slově kořen, část příponovou, předponovou a koncovku; • ČJL-5-2-03 určuje slovní druhy plnovýznamových slov a využívá je v gramaticky správných tvarech ve svém mluveném projevu; • ČJL-5-2-04 rozlišuje slova spisovná a jejich nespisovné tvary; • ČJL-5-2-05 vyhledává základní skladební dvojici a v neúplné základní skladební dvojici označuje základ věty; • ČJL-5-2-06 odlišuje větu jednoduchou a souvětí, vhodně změní větu jednoduchou v souvětí; • ČJL-5-2-07 užívá vhodných spojovacích výrazů, podle potřeby projevu je obměňuje; • ČJL-5-2-08 píše správně <i>i/y</i> ve slovech po obojetných souhláskách; • ČJL-5-2-09 zvládá základní příklady syntaktického pravopisu.

Průřezová témata	Metody a formy práce
<p><i>Osobnostní rozvoj</i> – rozvoj schopnosti poznávat – cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění; cvičení dovednosti zapamatování</p> <ul style="list-style-type: none"> – seberegulace a sebeorganizace – organizace vlastního času, plánování učení – kreativita <p><i>Sociální rozvoj</i> – poznávání lidí – vzájemné poznávání se ve skupině/ /třídě</p> <ul style="list-style-type: none"> – mezilidské vztahy – péče o dobré vztahy, chování podporující dobré vztahy, empatie a pohled na svět očima druhého – kooperace a kompetice <p><i>Ekosystémy</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • vyprávění • rozhovor • vyhledávání informací z dostupných zdrojů • rozvoj fantazie • tvořivá činnost • skupinová práce • myšlenková mapa • didaktické hry • ilustrace k textu • popis
<p><i>Osobnostní rozvoj</i> – rozvoj schopnosti poznávat</p> <ul style="list-style-type: none"> – cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění – seberegulace a sebeorganizace <p><i>Sociální rozvoj</i> – poznávání lidí – vzájemné poznávání se ve skupině/ /třídě</p> <ul style="list-style-type: none"> – mezilidské vztahy – péče o dobré vztahy, chování podporující dobré vztahy – kooperace a kompetice <p><i>Morální rozvoj</i> – řešení problémů a rozhodovací dovednosti</p> <ul style="list-style-type: none"> – hodnoty, postoje, praktická etika 	<ul style="list-style-type: none"> • vyprávění • rozhovor • tvořivá činnost • skupinová práce • obrázková osnova
<p><i>Osobnostní rozvoj</i> – rozvoj schopnosti poznávat – cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění</p> <p><i>Sociální rozvoj</i> – kooperace a kompetice</p>	<ul style="list-style-type: none"> • vyprávění • vyhledávání informací z dostupných zdrojů • skupinová práce • tvořivá činnost • hry s rýmy • myšlenková mapa

IV. ČASOVÝ PLÁN ROZDĚLENÍ UČIVA

ORIENTAČNÍ NÁVRH ROZDĚLENÍ UČIVA – 1. POLOLETÍ

	Učivo	Týden	Učebnice	PS1
ZÁŘÍ	I. Český jazyk	1.	str. 4–5	str. 2
	II. Opakování učiva z nižších ročníků	2.	str. 6–9	str. 3–4
	III. Stavba slova	3.	str. 10–13	str. 5–6
	1. Kořen, předpona, přípona, koncovka	4.	str. 14–16	str. 7–8
	2. Slova příbuzná		str. 12	str. 6
	Slohová cvičení: • vyprávění (příběh z prázdnin)			
ŘÍJEN	III. Stavba slova	1.	str. 17–20	str. 9–12
	3. Odvozování slov předponami a příponami	2.	str. 21–24	str. 13–14
	4. Změny při odvozování slov	3.	str. 25–26	str. 15
	5. Souhláskové skupiny na rozhraní předpony a kořene	4.	str. 27–28	str. 16
	6. Souhláskové skupiny na rozhraní kořene a přípony		str. 21	str. 13
	7. Zdvojené souhlásky			
	Slohová cvičení: • popis předmětu			
LISTOPAD	III. Stavba slova	1.	str. 29–31	str. 17–18
	8. Přídavná jména odvozená příponou -ský	2.	str. 32–35	str. 19
	9. Předpony s-, se-, z-, ze-, vz-, vze-	3.	str. 36–40	str. 20–22
	10. Předložky s, se, z, ze	4.	str. 41–44	str. 23–24
	11. Předpony ob-, o-, v-, předložky v, ve, psaní skupin bě/bje, vě/vje, pě, mě/mně		str. 31	str. 18
	12. Dělení slov na konci řádku		str. 42	str. 23
	13. Stavba slova – opakování			
	Slohová cvičení: • reklama • vzkaz			
PROSINEC	IV. Vyjmenovaná slova	1.	str. 45–50	str. 25–27
	V. Slovní druhy	2.	str. 51–53	str. 28–29
		3.	str. 54–56	str. 30–31
		4.	vánoční prázdniny	
			str. 51	str. 28
	Slohová cvičení: • pozvánka, zpráva			
LEDEN	VI. Podstatná jména	1.	str. 57–60	str. 32–34
	1. Podstatná jména – pád	2.	str. 61–63	str. 35–36
	2. Podstatná jména – číslo	3.	str. 64–66	str. 37–38
	3. Podstatná jména – rod	4.	str. 67–68	str. 39–41
	4. Skloňování podstatných jmen		str. 62	str. 36
	5. Podstatná jména – opakování		str. 68	str. 41
	Slohová cvičení: • rozvoj fantazie, porozumění textu • rozhovor			

ORIENTAČNÍ NÁVRH ROZDĚLENÍ UČIVA – 2. POLOLETÍ

	Učivo	Týden	Učebnice	PS2
ÚNOR	VII. Přídavná jména 1. Druhy přídavných jmen 2. Skloňování přídavných jmen tvrdých 3. Skloňování přídavných jmen měkkých 4. Skloňování přídavných jmen přivlastňovacích 5. Přídavná jména – opakování Slohová cvičení: • osnova vyprávění	1.	str. 69–72	str. 2–3
		2.	str. 73–76	str. 4
		3.	str. 77–84	str. 5–7
		4.	jarní prázdniny	
			str. 84	str. 7
BŘEZEN	VIII. Slovesa 1. Slovesný způsob 2. Oznamovací způsob 3. Rozkazovací způsob 4. Podmiňovací způsob 5. Slovesa – opakování Slohová cvičení: • dopis • vyprávění (volba povolání)	1.	str. 85–87	str. 8
		2.	str. 88–92	str. 9–10
		3.	str. 93–96	str. 11–12
		4.	str. 97–100	str. 13–15
			str. 92 str. 100	str. 10 str. 15
DUBEN	IX. Zájmena 1. Druhy zájmen 2. Skloňování osobních zájmen 3. Skloňování přivlastňovacích zájmen 4. Zájmena – opakování X. Číslovky 1. Druhy číslovek 2. Skloňování základních číslovek 3. Číslovky – opakování Slohová cvičení: • popis pracovního postupu • poštovní poukázka	1.	str. 101–106	str. 16–18
		2.	str. 107–111	str. 19–20
		3.	str. 112–115	str. 21–22
		4.	str. 116–119	str. 23–24
			str. 111 str. 119	str. 20 str. 24
KVĚTEN	XI. Příslovce 1. Příslovce a jejich tvoření 2. Druhy příslovcí XII. Stavba věty 1. Věta a základní větné členy 2. Podmět vyjádřený a nevyjádřený 3. Podmět několikanásobný 4. Podmět rozvitý 5. Přísudek slovesný 6. Přísudek několikanásobný 7. Přísudek rozvitý 8. Shoda přísudku s podmětem	1.	str. 120–122	str. 25
		2.	str. 123–126	str. 26–28
		3.	str. 127–129	str. 29–30
		4.	str. 130–131	str. 31
ČERVEN	XII. Stavba věty 9. Shoda přísudku s několikanásobným podmětem stejného rodu 10. Shoda přísudku s několikanásobným podmětem různého rodu 11. Věta jednoduchá a souvětí 12. Přímá a nepřímá řeč 13. Stavba věty – opakování XIII. Závěrečné opakování Slohová cvičení: • vyprávění podle obrázkové osnovy	1.	str. 132–134	str. 32–33
		2.	str. 135–137	str. 34–35
		3.	str. 138–139	str. 36
		4.	str. 140–144	str. 37–40
			str. 134	str. 33

V. METODICKÉ POZNÁMKY K UČEBNICI ČJ 5

1. ČESKÝ JAZYK (učebnice, str. 4–5)

Jazyková komunikace zaujímá stěžejní postavení ve výchovně vzdělávacím procesu. Základním posláním komunikace je výměna informací a působení na druhé lidi, příp. jejich ovlivňování. Touto funkcí se komunikace jako celek řadí k základním existenčním činnostem člověka a v různých formách prolíná celým jeho životem. Klíčovou roli hraje zvláště v situacích, kdy se člověk pokouší něco získat (materiální hodnoty, vztah s druhým člověkem, společenskou prestiž apod.), svou úlohu má ale i např. při interakci jedince s uměním, kdy naplňuje jeho potřebu „mít (estetické) prožitky“ apod. Ze všech těchto důvodů má komunikace své zásadní místo i v edukaci. V první kapitole se žáci učí různým způsobům komunikace, verbální i řeč těla (gesta, mimika), která dále souvisí s učivem o mateřském jazyce (i v porovnání s nářečím). Kromě praktického ovládnutí češtiny pro účely komunikace a pro úspěšné osvojování poznatků v dalších oblastech vzdělávání je základním cílem předmětu český jazyk naučit rodilé mluvčí češtiny praktickému ovládnutí spisovného jazyka, a to v jeho psané i mluvené formě. Výuka českého jazyka je tedy založena na předpokladu, že žáci rozvíjejí a zdokonalují svůj mateřský jazyk, a tomu jsou přizpůsobeny metody a celkový přístup vyučujícího k učivu i žákům. Dále je třeba zohlednit i žáky s odlišným mateřským jazykem a uvědomit si, že rodilý mluvčí nahlíží na svůj mateřský jazyk jinak než ten, pro koho je tento jazyk cizím (druhým) jazykem.

UČIVO A DÍLČÍ VÝSTUPY ŽÁKA

Jazyková výchova

- český jazyk jako náš mateřský jazyk
- nářečí

Žák:

- rozlišuje slova spisovná a jejich nespisovné tvary

Komunikační a slohová výchova

- komunikace jako způsob dorozumívání
- verbální a neverbální komunikace
- dialog
- charakterizuje základní kódy – typy komunikace (řeč slov, řeč těla)
- průběžně zdokonaluje různé způsoby svého komunikačního chování
- odečítá informace z řeči těla, zvuků i slov
- vysílá informace v souladu se záměrem svého sdělení
- sdělně vypráví, referuje, prezentuje
- používá efektivní komunikační způsoby a strategie
- vnímá svou komunikační autostylizaci a zpětné vazby, jimiž druzí tuto autostylizaci reflektují

Žák:

- vede správně dialog, v dialogu s druhými dodržuje pravidla efektivní vzájemné komunikace
- posuzuje úplnost či neúplnost jednoduchého sdělení
- rozlišuje spisovnou a nespisovnou výslovnost a vhodně ji užívá podle komunikační situace

Čtení a literární výchova

- Amálie Kutinová: *Gabra a Málinka, povedené dcerky*
- texty ve spisovném jazyce vs. nářeční texty

Žák:

- dorozumívá se kultivovaně, používá jazykové prostředky vhodné pro danou komunikační situaci

NÁMĚTY PRO PRÁCI S NĚKTERÝMI CVIČENÍMI

Uč, str. 4, cv. 1

- Motivační rozhovor:
 - kde žáci trávili prázdniny: v tuzemsku (na táboře, u prarodičů, ...), v zahraničí (u moře, na horách, ...);
 - jak se domluvili: mohli hovořit česky, případně se snažili porozumět místnímu nářečí českého jazyka; cizí řeč byla češtině (trochu) podobná – částečně rozuměli; cizí řeč byla zcela jiná – nerozuměli, ale zkoušeli se domluvit cizí řečí (angličtinou, němčinou, ...);

- o čem hovořili: odkud pocházejí, jak se jmenují, co je zajímavá, ...
- Cvičení vede k uvědomění si základní funkce řeči – komunikace.

Uč, str. 4, cv. 2

- Beseda s pozvaným hostem, který mluví slovensky/polsky. Pozorování určité podobnosti daného jazyka s češtinou.
Poznámka: V současné době je pro žáky i slovenština cizím jazykem, přesto je češtině nejbližší, žáci mohou vnímat nejvíce shod či podobnosti.
- Vyhledávání podoby některých slov v cizích jazycích. K práci použijeme buď slovníky cizích jazyků, nebo internetový překladač. K několika zvoleným slovům (jejich obrázkům) zkoušejí žáci vytvořit (vyhledat) několik jejich podob v cizím jazyce. Vytvářejí tak několikajazyčný obrázkový slovník. Ke slovům v cizím jazyce je vždy dobré uvádět i jejich výslovnost. Žáci se tímto způsobem učí číst slova tak, jak se v daném jazyce vyslovují. Se zápisem (čtením) výslovnosti mají již zkušenosti z výuky cizího jazyka.

Uč, str. 5, cv. 3

- Využit regionálních nářečí, porovnávat je se spisovnou češtinou.
- Různá nářečí jsou často zastoupena v lidových písních, např. *Dostal sem koníčka sivovraného* (HV3, str. 23), *Tancuj, tancuj* (HV3, str. 38), *Beskyde, Beskyde* (HV4, str. 4), *Veselé dievča* (HV4, str. 54), *Po valašsky od zeme* (HV5, str. 35). U žáků jsou velmi oblíbené i písně inspirované lidovou tradicí hudebního seskupení *Hradištan & Jiří Pavlica*.

DALŠÍ NÁMĚTY NA SLOHOVÁ A KOMUNIKAČNÍ CVIČENÍ

- prezentace získaných informací – didaktická hra *Na reportéra* (viz MPČJ5, str. 23)
- říct několik vět o svých zkušenostech s komunikací s lidmi hovořícími jiným jazykem či některým českým nářečím

MOŽNOSTI MEZIPŘEDMĚTOVÝCH VAZEB

AJ – názvy států Evropy

V1 – mapa Evropy – vyhledávání států

HV – písně *Muzikant* (HV5, str. 4); *Po valašsky od zeme* (HV5, str. 35)

VV / **PČ** – vlajky některých států

DIDAKTICKÉ HRY**1. Na reportéra**

Žáci se rozdělí do dvojic. Jeden žák z dvojice je reportér, druhý např. host. Reportér klade takové otázky, kterými zjistí, kde spolužák trávil prázdniny, jak se tam domluvil, o jakých tématech tam s lidmi hovořil apod. Žák (reportér) si buď informace zapamatuje, nebo si dělá krátké poznámky. Pak se žáci ve dvojici vystřídají. Každá dvojice nakonec prezentuje získané informace ostatním.
Poznámka: Před vlastní prací by si žáci měli otázky promyslet, případně zapsat, aby potom věděli, na co se chtějí spolužáka zeptat.

2. Kde jsem byl o prázdninách (tichá pošta)

První žák pošeptá do ucha spolužákovi, který sedí vedle něj, místo (podstatné jméno místní), které navštívil o prázdninách, např. *Praha, Chorvatsko, Jeseníky, ...* Spolužák pošle slyšené slovo dál. Poslední žák v řadě vysloví slovo nahlas, první žák rozhodne, zda se jedná o správné slovo.

2. OPAKOVÁNÍ UČIVA Z NIŽŠÍCH ROČNÍKŮ (učebnice, str. 6–12)

Cílem učiva 2. kapitoly je postupné zopakování a upevnění znalostí ze 4. ročníku. Jedná se především o učivo o podstatných jménech (jejich zařazování k rodu a určování pádových koncovek), o pravopisu velkých písmen v místních názvech, o pravopisu vyjmenovaných slov a slov se skupinami *bě/bje, pě, vě/vje, mě/mně*, o významu slov, o rozlišení slov protikladných a souřadných, slov nadřazených, podřazených a souřadných, o větě jednoduché a souvětí aj.

Ve slohové části je kladen důraz na rozvoj komunikačních dovedností a slovní zásoby a aktivní, uvědomělou práci s textem. Procvičuje se vyprávění jako slohový útvar, žáci se seznamují s osnovou vyprávění, učí se vyprávět příběh v časové posloupnosti.

UČIVO A DÍLČÍ VÝSTUPY ŽÁKA

Jazyková výchova

- věta (skládá se ze slov, mezery mezi slovy, určování počtu slov ve větě)
- vlastní jména
- využití znalosti abecedy při tvoření souborů abecedně řazených slov
- párové souhlásky *B – P, D – T, Ď – Ť, V – F, S – Z, Š – Ž, H – CH* uprostřed a na konci slova a jejich písemná podoba s hlasitým odůvodněním
- uvědomělé psaní *y/ý* ve vyjmenovaných slovech a ve slovech s nimi příbuzných s hlasitým odůvodněním
- slova protikladná (antonyma) a slova souznačná (synonyma)
- slova souřadná a slovo významově nadřazené, slova významově podřazená
- slovní druhy (slova ohebná a neohebná), terminologie, pamětné osvojení pojmů
- vyhledávání podstatných jmen ve větách nebo jejich doplňování do vět
- určování mluvnických kategorií podstatných jmen (rod, číslo, pád)
- uvědomělé psaní koncovek podstatných jmen s hlasitým odůvodněním
- rozlišování větných celků (pojem „věta jednoduchá“ a „souvětí“)

Žák:

- uvědomuje si, že věty se skládají ze slov a každé slovo má svůj význam
- uvědomuje si pravopis vlastních jmen
- dokáže odříkat celou abecedu
- řadí slova abecedně podle prvního písmene a ví, jak se řadí slova, která začínají stejným písmenem
- odůvodňuje a píše souhlásky uvnitř a na konci slov
- rozlišuje obojetné souhlásky ve slovech
- umí odříkat řady vyjmenovaných slov zpaměti
- odůvodňuje psaní *y/ý* ve vyjmenovaných slovech a ve slovech s nimi příbuzných
- uvědomuje si, že věty se skládají ze slov a každé slovo má svůj význam
- rozlišuje různé tvary jednoho slova
- porovnává významy slov, zvláště slova stejného nebo podobného významu a slova vícevýznamová
- slova reprezentující jednotlivé slovní druhy vyhledává v textu nebo je do textu doplňuje
- zopakuje si, co jsou podstatná jména
- podstatná jména vyhledává v textu nebo je do něj doplňuje
- určuje mluvnické kategorie podstatných jmen (rod, číslo, pád)
- odůvodňuje psaní koncovek podstatných jmen
- rozlišuje větu jednoduchou a souvětí

Komunikační a slohová výchova

- prohlubování komunikačních dovedností
- rozvíjení slovní zásoby
- porozumění textu (řazení vět v časové posloupnosti)
- pestrost jazykového projevu s bohatým využitím přísudků, přívlastků

Žák:

- ví, co je vyprávění
- dokáže říct několik vět o přečteném
- rozumí, která slova se k danému tématu hodí, která nikoliv, a sám některá vytvoří
- rozumí řazení děje, událostí v časové posloupnosti
- dokáže vytvořit osnovu příběhu
- volí vhodné jazykové prostředky adekvátní situaci
- při komunikaci si uvědomuje komunikační pravidla a snaží se je dodržovat

Čtení a literární výchova

- báseň; příběh s dětským hrdinou: Vojtěch Steklač: *Pekelná třída řádí*
- vázané čtení se správnou intonací na konci vět
- správná výslovnost
- porozumění jednoduchému čtenému textu

Žák:

- čte věty se správnou intonací, správně vyslovuje slova
- při čtení vnímá věty jako samostatné celky
- porozumí jednoduchému čtenému textu
- je schopen vyprávět krátký příběh, diskutovat o něm a odpovídat na otázky

NÁMĚTY PRO PRÁCI S NĚKTERÝMI CVIČENÍMI**Uč, str. 6, cv. 2**

- Vyučující může částečně navázat na motivační rozhovor ke cvičení 1 na str. 4 a rozšířit ho, např.
 - která zajímavá místa v ČR žáci navštívili, např. hrady, zámky, rozhledny, zoo, ... (Je také možné umístit na třídní nástěnku mapu ČR, do níž by žáci zaznačovali, např. zapíchnutím špendlíku s vlaječkou se jménem žáka, která místa navštívili.)
- Zopakovat si správné psaní vlastních jmen místních.

Uč, str. 6, cv. 3

- Přemýšlet o tom, jak mohly názvy míst uvedené v básni asi vzniknout, např. *Veselí – žili tam veselí lidé, Hustolesy – v okolí byly husté lesy, ...*
- Vyhledat zajímavé regionální místní názvy, např. *Pustina, Zbožnov, Kostěnice, Nesvačilka, Hovězí, Mlékojedy, ...*, a zkusit odhadnout, jak jejich názvy vznikly.
- Ve vlastních názvech místních z básně vyhledat ukrytá slova, např. *Veselka – ves, selka; Javorka – javor, vor; Mokropsy – mokro, okr, krop, psy* (4. p. mn. č.); *Hustolesy – sto, lesy, ...*

Uč, str. 7, cv. 5

- V textu vyhledat vyjmenovaná slova nebo slova s nimi příbuzná (*byla, výroku, nevybírám, my, myslím, myslí, rozptylovat*); zopakovat si řady vyjmenovaných slov.
- Vyhledat slova s danou stavbou, např. $\times \circ / \times \circ$ *naše, byla, čeká, můžu, ...*; připomenout zápis slov se skupinami *bě, pě, vě, mě*, např. *měnit* $\times \times \circ / \times \circ \times$.
- Vyhledat slova s dvojháskou, např. *učitelkou, autorkou, nejsou, ...*
- Vyhledat slovo s největším počtem slabik (*znechucování*).

Uč, str. 7, cv. 7

- Protože je ve cvičení zařazeno procvičování více gramatických jevů najednou, je dobré poskytnout žákům dostatek času na to, aby si uvědomili, o který gramatický jev se jedná, a správný pravopis zdůvodnili, např. *do školy* (koncovka podstatného jména) – podstatné jméno *škola* je rodu ženského, skloňuje se podle vzoru *žena*, doplníme tvrdé krátké *y*; *chodíte* (doplňování *i, í* po měkkých a *y, ý* tvrdých souhláskách) – *í* je měkká souhláska, proto doplníme měkké dlouhé *í*; ...
Poznámka: Protože většina gramatických jevů by již měla být v 5. ročníku zafixována, toto zdůvodňování všech gramatických jevů ve cvičení zařazujeme pouze čas od času, aby žáci na pravidla pro daný jev nezapomínali. Důsledné zdůvodňování u všech cvičení by bylo zdlouhavé, práci by zdržovalo a žáky by příliš nebavilo.

Uč, str. 8, cv. 10

- Správné dvojice slov říkat i v jednotném čísle, např. *přísná učitelka, šikovný žák, snaživá dívka, ...*
- S vytvořenými dvojicemi tvořit věty, např. *čisté ručníky – Do koupelny jsem připravila čisté ručníky.*
- K podstatným jménům vymýšlet a říkat i jiná vhodná přídavná jména, např. *žáci – chytrí, zodpovědní, veselí, přátelští, ...; sešity – domácí, školní, modré, podepsané, ...*

Uč, str. 9, cv. 15

- Vyučující zadává žákům jiná slova. Žáci se k nim snaží vymyslet další slova se stejným kořenem, např. *ryba – rybník, porybný, rybářství, ...; výběh – běhání, doběhnout, předběhnout, ...; lepit – slepit, lepení, vylepit, ...*
- Práci lze doplnit didaktickou hrou *Sestavování slov* (viz MPČJ5, str. 27).

Uč, str. 10, cv. 17

- Zdůvodňovat správné psaní slov – lze použít pomůcku: mezi předložku v závorce a následující podstatné jméno vložit například přídavné jméno, zájmeno či číslovku, např. *ve škole – v nové škole, v naší škole, ...; u sloves záměna předpony, např. svázat – obvázat, rozvázat, ...*

Uč, str. 11, cv. 23

- Ve větách vyhledat podměty a tvořit s nimi jiné věty, např. *Lodě stály v přístavu. Kočky lezly po stromech.*
- Práci lze doplnit didaktickou hrou *Zvedni správnou koncovku* (viz MPČJ5, str. 27).

Uč, str. 11, cv. 24

- Gramatické jevy, které se v diktátu objevují, by měly být dostatečně procvičeny.
- Žáci si mohou diktát předem přečíst a o jednotlivých gramatických jevech přemýšlet. Pokud jev nedokážou zdůvodnit, mohou se zeptat vyučujícího, který je k dané problematice navede, ale konkrétně neuvádí, o který jev se jedná. Pro žáky je významnější, pokud si daný jev sami uvědomí.

SLOHOVÁ CVIČENÍ**Uč, str. 12, cv. 1**

- Vyprávění žakovských příběhů nemusí být dlouhá, ale vyučující by měl požadovat, aby byla členěná do tří základních částí.
- Důležitou součástí přípravy je promyšlení příběhu a sestavení základní osnovy. Kratší příběhy pomohou žákům také v tom, aby dodrželi připravenou osnovu a zbytečně se ve vyprávění nepouštěli do složitých souvětí a neopouštěli základní dějovou linku.
- Dovednost krátce a jasně vyprávět lze procvičovat také didaktickou hrou *Vyprávěj* (viz MPČJ5, str. 27).

DALŠÍ NÁMĚTY NA SLOHOVÁ A KOMUNIKAČNÍ CVIČENÍ

- říct několik vět o tom, kde jsem byl o prázdninách, která zajímavá místa jsem navštívil
- krátká vyprávění, viz didaktická hra *Vyprávěj* (viz MPČJ5, str. 27)

MOŽNOSTI MEZIPŘEDMĚTOVÝCH VAZEB

AJ – slova nadřazená, podřazená, popř. vzájemně souřadná, např. *oblečení (košile, tričko, kalhoty, ...), živočichové (pes, kočka, kůň, ...)*

V1 – mapa ČR – vyhledávání navštívených lokalit

HV – písně s vlastními jmény místními, např. *Petrovický zámek* (HV5, str. 10)

VV – práce s prázdninovou tematikou

DIDAKTICKÉ HRY

1. Do kruhu vstoupí...

Žáci stojí v kruhu. Postupně každý žák zjišťuje, jak spolužáci trávili prázdniny. Řekne: *Do kruhu vstoupí ten, kdo byl v létě...* (např. *na táboře, u moře, v zoo, v lese, ...*). Žáci, kteří o prázdninách na uvedeném místě byli, vstoupí do kruhu. Tázající se poté vrátí na své místo a na řadě s dotazem je další žák. Tak se postupně mohou vystřídat všichni žáci. Získáme tak informace o tom, jak žáci trávili prázdniny.

2. Sestavování slov

Vyučující má tolik obálek, kolik skupin žáci vytvořili. V každé obálce je vždy jeden kořen a několik předpon a přípon. Úkolem žáků je sestavit a zapsat co nejvíce slov. S každým slovem pak vytvoří jednu větu jako kontrolu porozumění významu slova.

3. Zvedni správnou koncovku

Žáci mají před sebou kartičky s koncovkami *-i, -y, -a*. Vyučující má připravenou zásobu krátkých vět, např. *Žáci cvičil_*. *Včely bzučel_*. *Okna se otevřel_*. Věty postupně čte, příp. je ukazuje nebo zobrazuje na interaktivní tabuli. Žáci následně zvedají kartičky se správnou koncovkou.

4. Vyprávěj

Žáci společně s vyučujícím vymyslí několik témat vhodných k vyprávění, např. *vycházka do lesa, na nádraží, chlapec s pejskem, ...* Mohou to být zároveň nadpisy jednotlivých vyprávění. Jeden žák vylosuje téma. Ostatní se nad ním zamyslí a zkusí na zadané téma vymyslet krátký příběh. Žáci mohou nejdříve pracovat společně s vyučujícím, aby věděli, jak postupovat, tj. promyslet, o čem by příběh mohl být, jak se děj bude vyvíjet a jak skončí. Sestaví si také osnovu příběhu. Pak krátké vyprávění společně vymýšlejí. Protože každý žák může mít jiný nápad, např. jak k danému tématu přistoupit, je následně vhodné nechat pracovat žáky již samostatně nebo ve dvojicích. Kromě písemné formy lze vyprávění pojmout jako krátká komunikační cvičení pro rozvoj fantazie a slovní zásoby, a především jako dovednost vyprávět a dodržet strukturu vyprávění.

3. STAVBA SLOVA (učebnice, str. 13–44)

Cílem kapitoly je seznámit žáky se základní problematikou morfeematiky, tj. přiblížit jim stavbu slova a s ní související terminologii. Žáci se s tímto učivem setkali již ve 4. ročníku, v 5. ročníku na toto učivo navazují a prohlubují jej. Nyní už by měli být schopni rozpoznat kořen, předponu a příponu. Tyto poznatky zároveň využívají v učivu o vyjmenovaných a příbuzných slovech. Žáky je třeba upozornit na to, že příbuzná slova vznikají odvozováním, tedy přidáváním/ubíráním/obměňováním předpon a přípon. Žáci by si měli uvědomit rozdíl mezi slovem příbuzným a tvarem slova, který vzniká ohýbáním (skloňováním nebo časováním).

V souvislosti s touto tematikou se učivo rovněž zaměřuje na rozlišení předložek a předpon, neboť některé předložky mají stejný tvar jako předpony. S předložkami se žáci setkávají již od 1. ročníku, kdy se učí, že předložky se píšou odděleně, ale čtou se dohromady s následujícím slovem. Ve vyšších ročnících je učivo doplněno o poznatek, že mezi předložkou a podstatné jméno lze vložit ještě další slovo, zatímco mezi předponu a kořen slova už žádné další slovo vložit nelze. S žáky rovněž procvičujeme pravopis některých předložek a předpon.

V 5. ročníku se žáci nově seznamují se změnami při odvozování slov, přičemž se mohou měnit hlásky ve slovotvorném základu (např. *vlas* – *vlásek*, *stuha* – *stužka*), mohou vznikat slova, jejich psaná podoba se liší od výslovnosti (např. *nožka* [noška]) nebo se mohou objevovat pravopisné odlišnosti (např. *Brno* – *brněnský*).

Ve slohové části se žáci seznamují s popisem předmětu. Na vhodném příkladu zkouší popis sami vytvořit. Dále se seznamují s reklamou, jakožto nezanedbatelnou součástí našeho každodenního života. Učí se také zformulovat vzkaz tak, aby byl stručný a výstižný.

UČIVO A DÍLČÍ VÝSTUPY ŽÁKA**Jazyková výchova**

- kořen, část příponová a předponová, koncovka
- slova příbuzná
- předložky a předpony; pravopis předložek a předpon
- změny při odvozování slov
- souhláskové skupiny na rozhraní kořene a přípony, předpony a kořene
- pravopis skupin *bě/bje*, *vě/vje*, *pě* a zdvojených souhlásek
- dělení slov na konci řádku

Žák:

- rozlišuje ve slově kořen, část příponovou a předponovou a koncovku
- pozná slova příbuzná
- rozlišuje předložky a předpony, zejména ty, které mají stejný tvar, zvládá jejich pravopis
- uvědomuje si, že při odvozování slov se hlásky ve slovotvorném základu mohou měnit
- uvědomuje si skupiny souhlásek na rozhraní kořene a přípony, předpony a kořene
- odůvodňuje a píše správně skupiny *bě/bje*, *vě/vje*, *pě* a zdvojené souhlásky
- na základě znalostí stavby slov dělí slova na konci řádku

Komunikační a slohová výchova

- prohlubování komunikačních dovedností
- rozvíjení slovní zásoby
- porozumění textu (řazení vět v časové posloupnosti)
- pestrost jazykového projevu s bohatým využitím přísudků, přívlastků
- popis předmětu, reklama, vzkaz

Žák:

- čte s porozuměním přiměřeně náročné texty potichu i nahlas
- rozlišuje podstatné a okrajové informace v textu vhodném pro daný věk, podstatné informace zaznamenává
- posuzuje úplnost či neúplnost jednoduchého sdělení
- píše správně po stránce obsahové i formální jednoduché komunikační žánry (popis předmětu)
- rozpozná manipulativní komunikaci v reklamě
- zanechá vzkaz

Čtení a literární výchova

- knihy: Ulrich Schmid: *275 populárních omylů o rostlinách a zvířatech*, J. K. Rowlingová: *Harry Potter a Kámen mudrců*, Jonathan Swift: *Gulliverovy cesty*, Václav Cibulka: *Pražské pověsti*, V. G. Rubcov – K. Beneš: *Zelená lékárna*; básně: M. Jelínková: *Malíř čas*
- vázané čtení se správnou intonací na konci vět
- správná výslovnost
- porozumění jednoduchému čtenému textu
- pověst

Žák:

- čte věty se správnou intonací, správně vyslovuje slova
- při čtení vnímá věty jako samostatné celky
- porozumí jednoduchému čtenému textu
- vyjadřuje své dojmy z četby a zaznamenává je
- je schopen vyprávět krátký příběh, diskutovat o něm a odpovídat na otázky

NÁMĚTY PRO PRÁCI S NĚKTERÝMI CVIČENÍMI**Uč, str. 13, cv. 1**

- Uvědomit si a zopakovat pojmy *kořen, předpona a přípona slov*.
- Na příkladech jasných slov procvičit určování jednotlivých částí slov.
- K daným kořenům zkusit vytvořit ještě jiná slova, např. *let – přilet, odlet, letový, letuška, zaletět, ...; rod – zrod, rodák, rodný, narodit, zrodit, porodnice, ...; stroj – nástroj, výstroj, strojní, strojírenský, nástrojař, vystrojít, ...*

Uč, str. 13, cv. 2

- Procvičování lze doplnit didaktickou hrou *Vytvoř slova* (viz MPČJ5, str. 35).

Uč, str. 13, cv. 3

- Rozlišování předpon a předložek je v podstatě opakování učiva. Přesto je vhodné se tomuto učivu věnovat a neustále ho průběžně připomínat a procvičovat známým postupem, tj. záměnou předpony nebo vkládáním slov mezi předložku a následující slovo, např. první řádek cvičení: *odnést – přinést, pod stromem – pod listnatým stromem, nad domem – nad naším domem, předložka – záložka, vzplát – neplát, u lékaře – u našeho lékaře*.
- Procvičování pohybem – vyučující se domluví s žáky, jakým způsobem budou pohybem vyjadřovat, že dané slovo je s předponou, nebo s předložkou, např. slovo s předponou – žáci zvednou spojené ruce nad hlavu, slovo s předložkou – žáci upaží, nebo vzpaží s rukama do tvaru písmene V.
- Při vymýšlení příběhu postupovat podobně jako při práci se slohovým cvičením na předcházející straně: dodržet tři jeho základní části, případně si připravit krátkou osnovu, kterou mohou tvořit také zadaná slova.

Uč, str. 14, cv. 5

- Využít ilustraci z předchozího cvičení, říkat podle ní slova a uvědomovat si, zda mají příponovou část, případně rozlišovat příponu a koncovku, např. *drak, hrad/em, ved/l/a, plot/u, ...*
Poznámka: Rozlišování přípony a koncovky je poměrně obtížné. Proto je vhodné vybírat příklady slov, u kterých je určení poměrně jednoduché a jasné. Pomůckou mohou být různé tvary slova při skloňování či časování. Žáci by měli umět rozlišit zejména předponovou část, kořen a příponovou část.

Uč, str. 15, cv. 1

- K některým slovům z textu tvořit slova příbuzná, např. *vzduchem* – *vzduchový*, *vzdušný*, *zavzdušněný*; *ledově* – *ledový*, *lednice*, *zaledněný*; *chladný* – *zchladnout*, *chladí*, *chladí*, *vychladlý*; ...
- K vybraným slovům vytvořit slova protikladná, např. *chladné* × *teplé*, *noční* × *denní*, *největších* × *nejmenších*, *vysoce* × *nízko*, ...
- Vyhledat slovo s největším počtem slabik – *neočekávaně* (6).

Uč, str. 15, cv. 2

- Čtyřsměrka – ke slovům ze cvičení (slova příbuzná) vyhledat některá vyjmenovaná slova. (Ve čtyřsměrce není vyjmenované slovo ke slovům *žvýkačka*, *ozývat se*, *třpytka*.)
- Slova k vyškrtání: *bylina*, *být*, *fyzika*, *jazyk*, *mlýn*, *myslit*, *mýtít*, *obyvatel*, *plynout*, *smyk*, *sytý*, *zvykat*.
- Tajenku přečíst po řádcích, vyjde vyjmenované slovo (*nachomýtnout se*). Vysvětlit jeho význam a užít ho ve větě.

P	T	I	L	S	Y	M	O
L	Ý	M	N	A	A	CH	B
Y	B	L	O	N	M	J	Y
N	M	Ý	T	I	T	A	V
O	Ý	N	A	L	K	Z	A
U	T	Ý	K	Y	Y	Y	T
T	Y	T	Y	B	M	K	E
N	S	O	V	U	S	T	L
S	F	Y	Z	I	K	A	E

P	T	I	L	S	Y	M	O
L	Ý	M	N	A	A	CH	B
Y	B	L	O	N	M	J	Y
N	M	Ý	T	I	T	A	V
O	Ý	N	A	L	K	Z	A
U	T	Ý	K	Y	Y	Y	T
T	Y	T	Y	B	M	K	E
N	S	O	V	U	S	T	L
S	F	Y	Z	I	K	A	E

Uč, str. 16, cv. 3

- Vyučující vybere některé přípony ze slov ve cvičení a žáci zkusí vytvořit jiná slova s danou příponou, např. *lék/ař* – *mlékař*, *včelař*, *kovář*, *sochař*, ...; *vod/ník* – *strojník*, *zahradník*, *rybník*, *strávník*, ...; *vod/stvo* – *lodstvo*, *horstvo*, *panstvo*, *lidstvo*, ...

Uč, str. 16, cv. 6

- Ze slov na lístečcích vytvořit ve skupinách krátký příběh. Dodržet zásady vyprávění (viz Uč, str. 12, cv. 1).

Uč, str. 17, cv. 2

- Upozornit žáky na to, aby nezaměňovali základové slovo či slovtvorný základ za kořen slova, např. *vařit* – *uvařit*, *zavařit*, *navářit* (základové slovo je *vařit*, ale kořen slova je *vař*).

Uč, str. 19, cv. 4

- Ke slovesu a názvu povolání vymyslet větu, např. *Učitel učí žáky. Skladník skladuje zboží.*
- Didaktická hra – *Poznej povolání* (viz MPČJ5, str. 35).

Uč, str. 20, cv. 5

- Práci lze spojit s doplňovačkou, např.
Do doplňovačky doplnit vhodná odvozená slova, která lze doplnit do vět. Ve sloupci pak přečíst tajenku a zkusit k ní vytvořit podobnou větu, např. *Místo, kde jsou uloženy knihy, se nazývá knihovna.*

1. Ten, kdo zpívá je...

Z	P	Ě	V	Á	K
---	---	---	---	---	---
2. Ten, kdo sní, má...

S	N	Y
---	---	---
3. Příklad, který potřebujeme k vaření, je...

V	A	Ř	I	Č
---	---	---	---	---
4. Ten, kdo lže, je...

L	H	Á	Ř
---	---	---	---
5. Ten, kdo sleduje stopy, je...

S	T	O	P	A	Ř
---	---	---	---	---	---
6. Ten, kdo prodává zboží, je...

P	R	O	D	A	V	A	Č
---	---	---	---	---	---	---	---
7. Místo, kde žijí ryby, je...

R	Y	B	N	Í	K
---	---	---	---	---	---
8. To, co potřebujeme k praní, je...

P	R	A	Č	K	A
---	---	---	---	---	---

Tajenka: *KNIHOVNA*.

- Podobné doplňovačky mohou připravit sami žáci individuálně nebo ve skupinách.

Uč, str. 22, cv. 1

- Správný pravopis předpon je potřeba procvičovat a pravidelně se k tomuto učivu vracet. Stejně tak to platí i pro psaní slov s předložkami.
- K zvolené předponě žáci tvoří různé druhy slov (podstatná jména, přídavná jména, slovesa, příslovce) např. *roz-*: *rozpis, rozzlobený, rozzlobeně*.
- Zařadit lze také didaktickou hru *Doplň slova* (viz MPČj5, str. 35).

Uč, str. 25, cv. 2

- Správné psaní souhláskových skupin na rozhraní kořene a přípony je také otázkou pravidelného procvičování. Žáci by si toto učivo měli nejprve dobře uvědomit a poté slova správně napsat. Často se dopouští chyb ve smyslu psaní slov podle toho, jak je slyší při výslovnosti, např. *bohatsví* × *bohactví, francouzský* × *francouzký, ...*
- Správné psaní lze procvičit také se souborem manipulačních karet (viz Příloha 1, MPČj5, str. 36–37). Na druhé straně karet je správné řešení, takže žák se souborem může pracovat i samostatně.

Uč, str. 27, cv. 1

- Pochopení tohoto učiva závisí na důsledném uvědomování si stavby slova. Tedy předpony, kořene a přípony. Jestliže se na rozhraní předpony a kořene, či kořene a přípony objeví dvě stejné souhlásky, dochází k jejich zdvojení.
Poznámka: Zdvojení souhlásek na rozhraní předpony a kořene je pro žáky relativně jasné. Větší potíže však činí zdvojení souhlásek na rozhraní kořene a přípony zejména, pokud mají rozlišit psaní jednoho či dvou písmen *n*, např. *ráný* × *ranní*. V těchto slovech se nejvíce chybí, a proto je potřeba jim věnovat zvýšenou pozornost. Vyučující by je měl do procvičování zařazovat častěji. Zdůvodňování správného psaní těchto slov je vhodné věnovat delší čas, příp. je do procvičování nezařazovat příliš brzy bez důsledného zdůvodňování.
- Zároveň je potřeba, aby si žáci uvědomili slovní druh nově vytvořeného slova, zdvojení souhlásek se totiž týká přídavných jmen (případně příslovcí od nich odvozených) tvořených příponami *-ní, -ný* (případně *-ně*), např. *den – denní, denně; vína – nevinný, nevinně, ...* Jsou-li od podstatných jmen s kořenem na *-n* tvořena další podstatná jména příponami *-ík, -ice, -ina*, píše se jedno *-n-*, např. *den – deník, víno – vinice, cena – cenina, ...*

Uč, str. 27, cv. 2

- Cvičení lze zařadit opakovaně. Několikrát je vhodné po žácích požadovat zdůvodnění, jež mohou zaznamenat i písemně, např. *roz/zuřený (roz-, zuřit), po/divný (po-, divný), nej/jemnější (nej-, jemnější), týden/ní (týden, -ní), výlet/ní (výlet, -ní), babiččina (babička, k > č, -ina), modelč/ina (modelka, k > č, -ina), ...*
- Poučku, že přídavná jména tvořená od názvů živočichů mají vždy pouze příponu *-í*, např. *klokaní*, je potřeba si zapamatovat.

Uč, str. 28, cv. 7

- K procvičování může mít vyučující připraven soubor karet (viz Příloha 2, MPČj5, str. 38–39) – do slov žáci doplňují *n/nn, d/dd, j/jj, z/zz, č/čč, k/kk*.

Uč, str. 30, cv. 2, 3

- Při tvoření správných tvarů množného čísla přídavných jmen, která mají v jednotném čísle příponu *-ský/-ký*, je možné se opřít o přehled změn na straně 30 nahoře.

Uč, str. 30, cv. 4

- Ve všech případech jde o změnu přídavných jmen rodu mužského s příponou *-ský/-ký*. V množném čísle pak mají koncovku *-ští/-tí*, např. *městský – městští, lyžařský – lyžařští, český – čeští*.

Uč, str. 33, cv. 4

- Základní pravidla pro psaní předpon *s-*, *se-*, *z-*, *ze-*, *vz-*, *vze-* jsou shrnuta v tabulce. Jejich užití je vhodné procvičovat na slovech, v nichž lze jasně rozlišit předponu a základ slova a u nichž žáci lehko určí význam (dohromady, z povrchu pryč, ...), např. *svázat – předpona s- ve významu svázat něco dohromady, zmodrat – předpona z- ve významu změny stavu, ...*
- Zařadit lze také činnosti s připraveným souborem karet (viz Příloha 3, MPČJ5, str. 40–41).

Uč, str. 34, cv. 9

- Obtížnější jsou slova, jejichž pravopis si nelze zdůvodnit. Buď si žáci mohou pomoci vysvětlením významu slov, která se odlišují předponami *s-/z-*, např. *směna – změna, sbít – zbit, ...*, nebo si jejich psaní musí zapamatovat, např. *skončit, zpívat, ...* Proto je důležité pravidelné zařazování těchto slov do procvičování, např. sestavováním dvojic slov z tabulky (viz Příloha 4, MPČJ5, str. 42–43), či využitím některých didaktických her, např. hra *Zvedni kartu s předponou* (viz MPČJ5, str. 35).

Uč, str. 35, cv. 13

- Slova z modrého lístečku může vyučující zařadit také do doplňovačky. Žáci je doplňují podle zadání. Nakonec přečtou tajenku ve sloupci. Se slovem z tajenky vytvoří větu, např. *Lyžaři strhli lavinu.*

1. Slovo souznačné ke slovu *uvidět*.

S	P	A	T	Ř	I	T
---	---	---	---	---	---	---
2. Slovo protikladné ke slovu *zlehka*.

Z	T	Ě	Ž	K	A
---	---	---	---	---	---
3. Provést kontrolu.

Z	K	O	N	T	R	O	L	O	V	A	T
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
4. Házením dopravit dolů, *svrhnout*.

S	H	O	D	I	T
---	---	---	---	---	---
5. Slovo souznačné ke slovu *zemřít*.

S	K	O	N	A	T
---	---	---	---	---	---
6. Slovo protikladné ke slovu *začít*.

S	K	O	N	Č	I	T
---	---	---	---	---	---	---
7. Vědecky pracovat.

Z	K	O	U	M	A	T
---	---	---	---	---	---	---
8. Slovo souznačné ke slovu *vytvořit*.

S	T	V	O	Ř	I	T
---	---	---	---	---	---	---

Tajenka: *STRHNOUT*.

Uč, str. 36, cv. 1

- Psaní předložek *s*, *se*, *z*, *ze* nebývá pro žáky příliš obtížné, pokud využijí znalosti toho, se kterým pádem se která předložka pojí.
- Při procvičování určování pádu podstatného jména ve správném spojení s předložkami *s*, *se*, *z*, *ze* je vhodné zároveň procvičit všechny pádové otázky a tím i skloňování podstatných jmen.
- Vyučující rovněž upozorní žáky na to, aby nezaměňovali předložku *se*, např. *se Zdeňkem*, se zvratným zájmenem *se*, např. *učit se*, a zároveň upozorní, aby si uvědomili i předponu *se*, např. *semlít*.

Uč, str. 38, cv. 1

- Psaní skupin *bě*, *pě*, *vě*, *mě* by už měli mít žáci zafixované z předchozích ročníků.
- Nyní se seznámí s tím, že pokud se předpony *ob-*, *v-* setkávají s kořenem začínajícím na *je-*, píše se *-bje-*, *-vje-*, např. *objev*, *objednávka*, *vjezd*, *vjem*, ...

Uč, str. 38, cv. 3

- Do procvičování lze zařadit také různé doplňovačky, do nichž žáci doplňují slova podle zadání. Nakonec přečtou tajenku ve sloupci (*oběžnice*) a význam slova z tajenky vyhledají ve slovníku.

1. přístroj na měření teploty

T	E	P	L	O	M	Ě	R
---	---	---	---	---	---	---	---
2. polední jídlo

O	B	Ě	D
---	---	---	---
3. člověk, jehož povoláním je zpěv

Z	P	Ě	V	Á	K
---	---	---	---	---	---
4. člověk, který závodí v běhu

B	Ě	Ž	E	C
---	---	---	---	---
5. mající velký objem

O	B	J	E	M	N	Ý
---	---	---	---	---	---	---
6. nádoba na pěstování květin

K	V	Ě	T	I	N	Á	Č
---	---	---	---	---	---	---	---
7. člověk, který se zabývá vědou

V	Ě	D	E	C
---	---	---	---	---
8. místo, kudy se někam vjíždí

V	J	E	Z	D
---	---	---	---	---

Tajenka: **OBĚŽNICE**.

Uč, str. 39, cv. 6

- Psaní skupiny *mně* je pro žáky novým učivem. V tomto cvičení se seznamují s psaním skupiny *mně* (oproti *mě*) v případě, kdy se vyslovované [*mně*] objevuje na rozhraní kořene a přípony. Při zdůvodňování správného pravopisu si pomáhají slovem příbuzným (přidavným jménem), např. *skromně* – *skromný*, *dojemně* – *dojemný* x *strmě* – *strmý*, ...
- Zároveň se připomíná psaní slov, jejichž správný pravopis si lze obtížně odvodit jiným příbuzným slovem, např. *tamější*: *tam* + přípona *-ější*; *vzpomněl*: od slova *pomni*.
Poznámka: Tvar *mně* (3. a 6. pád) při skloňování zájmena *já* se objevuje až u kapitoly *Zájmena*.
- Zároveň vyučující zařazuje do procvičování také slova, v nichž je vyslovovaná skupina [*mně*] v kořeni slova, a tudíž se píše vždy *mě*, např. *město*, *měsíc*, *měkký*, ... S psaním těchto slov se žáci seznamovali od 2. ročníku.

Uč, str. 40, cv. 8

- Do procvičování lze zařadit didaktickou hru s kartami *MĚ/MNĚ* (viz MPČj5, str. 35) nebo činnosti se souborem manipulačních karet (viz Příloha 5, MPČj5, str. 44–45).

Uč, str. 40, cv. 10

- Při opakování správného psaní skupin *bě/bje*, *vě/vje*, *pě*, *mě/mně* lze zařadit i práci zohledňující třídění slov s těmito skupinami (viz Příloha 6, MPČj5, str. 46–47). Žáci si nejprve rozstřihají soubor slov, a potom lístečky s těmito slovy přikládají na vhodné místo do tabulky, a to podle skupin s *ě/je/ně*, které do slov doplní. Slova mohou také do tabulky zapisovat.

Uč, str. 41, cv. 2

- Základní pravidlo pro dělení slov (podle slabik) na konci řádků znají žáci již z nižších ročníků. S bližším poznáváním stavby slov, tedy s rozlišováním předpon a přípon si při dělení slov na konci řádku uvědomují také toto hledisko.
- Rozdělování slov podle jejich slabik je jasné u slov jednodušší stavby, např. *televize*, *krokodýl*, ..., tedy u těch, která nemají na rozhraní slabik skupiny souhlásek. U slov, která tyto skupiny obsahují, už bývá jejich dělení na slabiky obtížnější, např. *šle-hač-ka*, *šach-ta*, ... U některých slov je možný dvojitý způsob dělení, např. *Če-sko* i *Čes-ko*, *vlaš-tov-ka* i *vla-štov-ka*. Proto je důležité, aby vyučující k procvičování dělení slov na konci řádku zařazoval, pokud možno, jednoznačné případy a při opravování žákovy rozdělení slova ověřoval správnost dělení. (Viz např. Internetová jazyková příručka: <https://prirucka.ujc.cas.cz>)
- Uvědomění si stavby slov může žákům také pomoci při rozhodování, jak slovo správně rozdělit, např. *roz-lomit*, *učitel-ské*, ...
- Rozdělování slov lze také procvičovat např. tak, že žáci napíší zadaný text na úzký pruh papíru (tím docílíme toho, že budou muset většinu slov dělit na konci řádku), např. *Maminka pracuje na univerzitě. Tatínek je automechanik. Mladší bratr rád hraje počítačové hry. Starší bratr je vysokoškolák.*

SLOHOVÁ CVIČENÍ

Uč, str. 21, cv. 1

- U popisu předmětu je třeba dbát na jeho výstižnost, přesnost a názornost. Proto je u popisovaného předmětu nutné znát, jak se jeho jednotlivé části správně jmenují. Do popisu se často zařazují přídavná jména, která popisovanou část ještě více přiblíží.
- V textu vyhledat názvy různých částí pračky, např. *nožičky*, *kabel*, *hadice*, *panel*, ...
- V textu vyhledat přídavná jména, která popis rozvíjí, např. *malých*, *programový*, *otočná*, ...

- Při výběru předmětu k popisu je potřeba, aby si žáci uvědomili, že příliš jednoduchý předmět se těžko popisuje. Zkusit společně jmenovat některé takové předměty, např. *květináč, guma, ...*
- Při předání popisu k nakreslení předmětu podle něj (viz Uč, str. 21, cv. 1d) je dobré, aby žák sledoval, zda (a příp. jak) se kresba liší od popisovaného předmětu, a tím si uvědomil, co by se ještě dalo v popisu upřesnit. Žák může následně popis předmětu opravit a dát jej nakreslit někomu dalšímu. Poté zváží, zda se kresba více podobá skutečnosti.

Uč, str. 31, cv. 2

- Při objasňování cílů reklamy je potřeba žákům zdůraznit především cílenou klamavost, a to jak např. v kvalitě produktu, tak v jeho účincích či cenové výhodnosti. Žáci by si měli tento fakt uvědomovat a být obezřetní. Měli by si umět dohledat případné další informace o produktu, např. v zákaznických recenzích, informace o podobných produktech a jejich kvalitách či parametrech. Mnohdy mohou najít víceméně stejný výrobek za nižší cenu, s lepšími parametry a vyšší kvalitou.
- Vyhledávat/vymýšlet slova či slovní spojení, která mají cíleně působit na zákazníka, např. *nejvyšší, nejvíce, nejlepší, velice účinný, vysoce efektivní, oblíbený, ...*
- Všimát si různých druhů/forem reklamy, např. televizní, internetová, tisková (letáky, noviny, plakáty, billboardy, ...), předváděcí akce (např. nádobí) apod., zacílení na určité skupiny obyvatel, např. ženy, muži, děti, senioři, určité skupiny lidí (profesní, zájmové, ...), produktové zaměření (hračky, drogistické zboží, potraviny a nápoje, kulturní akce, ...).

Uč, str. 42, cv. 1

- Rozlišit vzkaz, pozvánku a oznámení může být pro některé žáky obtížnější. Pokud jim vyučující dá k dispozici krátké poučky, jako bývají na žlutých lístečcích v učebnici, budou se jim tyto slohové útvary rozlišovat lépe, např.
 - *Vzkaz* je krátká zpráva (poslaná po někom nebo někde zanechaná jiné osobě), která obsahuje jasnou a stručnou informaci, kterou příjemci vzkazu sdělujeme.
 - *Pozvánka* je tištěné nebo psané pozvání k účasti na nějaké společenské události; obsahuje důležité údaje o akci (název akce, příp. kdo ji pořádá, kdy a kde se koná, účel akce, výše vstupného, pokud se vybírá).
 - *Oznámení* je krátká zpráva (např. listina, dopis, vývěska atp.), která pouze krátce něco oznamuje; obsahuje nejdůležitější údaje (kdy a kde se akce koná, jaký má účel).

Poznámka: S pozvánkou se žáci již seznámili v předchozích ročnících. Pracovat s ní budou také v této učebnici na str. 51.

Uč, str. 42, cv. 1

- Dodržet podmínku, že vzkaz má být krátký a má obsahovat jasné a stručné informace, není až tak jednoduché, jak se žákům může na první pohled zdát. Pokud vytvářejí písemnou podobu vzkazu, jsou si schopni jeho stručnost rozmyslet a při opakovaném čtení vzkaz případně opravit a napsat znovu.
- Obtížnější je být stručný, pokud vzkaz vyřizujeme ústně či např. přes záznamník.
- Krátkými cvičeními, kdy vyučující zadá obsah vzkazu, lze nacvičovat obě podoby (jak písemnou, tak ústní). Pokud ústní formu zaznamenáme na nějaké zvukové zařízení (např. diktafon), žáci pak zpětně uslyší, kde udělali chybu (příště se jí snaží vyhnout).

■ DALŠÍ NÁMĚTY NA SLOHOVÁ A KOMUNIKAČNÍ CVIČENÍ

- říci několik vět o návštěvě kulturní akce (divadlo, koncert, kino, výstava, ...)
- krátká vyprávění sestavená z daných slov
- krátký popis předmětu – didaktická hra *Popiš předmět* (viz MPČJ5, str. 35)
- říci několik vět o své cestě do školy
- připravit reklamu na zvolený produkt – sehrát jako scénku
- krátké vyprávění – moderní pohádka

■ MOŽNOSTI MEZIPŘEDMĚTOVÝCH VAZEB

- AJ** – podstatná jména tvořená ze sloves, např. *run – running, write – writing, ...*
- V1** – mapa ČR – vyhledávání na mapě
- HV** – píseň *Hastrmane, tatrmane* (HV5, str. 6)
- VV/PČ** – čaroděj/čarodějka; předmět podle popisu; ilustrace k básni

DIDAKTICKÉ HRY

1. Vytvoř slova

Vyučující má připravený soubor kořenů slov napsaných na kartičkách. Jeden žák vylosuje kořen a přečte ho. Žáci vytvoří dvojice či malé skupiny. Snaží se k danému kořenu vytvořit a zapsat co nejvíce slov utvořených přidáváním předpon a přípon. Po určité době vyučující hru ukončí a skupiny si spočítají, kolik slov vytvořily. Čtením vytvořených slov lze zjistit, která slova se opakovala a která se naopak objevila pouze jedenkrát.

2. Sestavování slov

Vyučující má tolik obálek, kolik skupin žáci vytvořili. V každé obálce je vždy jeden kořen a několik předpon a přípon. Úkolem žáků je sestavit a zapsat co nejvíce slov. S každým slovem pak vytvoří jednu větu jako kontrolu porozumění významu slova.

3. Poznej povolání

Vyučující má připravený soubor kartiček s názvy povolání. Jeden žák vybere kartičku, přečte si název povolání a snaží se ho vyjádřit pantomimicky. Ostatní hádají, o které povolání se jedná.

4. Popiš předmět

Vyučující má připravený soubor kartiček s názvy předmětů. Vybraný žák si vylosuje jednu kartičku, přečte si název předmětu a snaží se jej několika větami popsat tak, aby ostatní poznali, o který předmět se jedná. Větu o tom, k čemu předmět slouží, by měl použít až v závěru popisu, aby předmět neprozradil příliš brzy, příp. lze větu zcela vynechat.

5. Doplně slova

Žáci si připraví tabulku s pěti sloupci. Do záhlaví si zapíšou: *předpona, podstatné jméno, přídavné jméno, sloveso, příslovce*. Hra začíná tím, že vyučující/žák řekne některou předponou. Žáci si ji zapíšou na první místo do tabulky. Potom se snaží tabulku doplnit vhodnými slovy podle daného slovního druhu, např. *nad-*: *nadchod, nadnesený, nadskočit, nadbytečně*. Za každé správně napsané slovo získávají žáci jeden bod. Potom hra pokračuje volbou další předpony.

6. Zvedni kartu s předponou

Žáci mají před sebou připravené karty s předponami *S-, SE-, Z-, ZE-, VZ-, VZE-*. Vyučující říká slova či slovní spojení. Žáci rozhodnou, kterou předponu by do nich doplnili, a kartu s příslušnou předponou zvednou, např. *změnit názor, svolat schůzku, slepit papír, zlevnit zboží, zkouška ve škole, letadlo vzlétlo, ...*

7. Zvedni kartu MĚ/MNĚ

Žáci mají před sebou připravené karty se skupinami *MĚ/MNĚ*. Vyučující říká slova či slovní spojení, příp. je má připravená na kartách a tyto karty zvedá. Žáci rozhodnou, kterou skupinu by do slov doplnili, a kartu s příslušnou skupinou zvednou, např. *směr, vyměnit, chovat se rozumně, pomněnka, ...*

lékař léka__ký	ředitel ředite__ký	přítel přáte__tví	muž mu__tvo	včelař včela__ký
stavitel stavite__tví	pán pa__tvo	moře mo__ký	vítěz vítě__tví	hasič hasi__ký
lod' lo__tvo	děti dě__ký	lidé li__tvo	řidič řidi__ký	kamarád kamará__tví
hora hor__vo	Paříž paří__ký	bohatý boha__tví	velitel velite__tví	malíř malí__ký
Chorvat chorva__ký	krotitel krotite__ký	město měs__ký	rostlina rostli__tvo	holič holi__tví

lékařský	ředitelský	přátelství	mužstvo	včelařský
stavitelství	panstvo	mořský	vítězství	hasičský
lodstvo	dětský	lidstvo	řidičský	kamarádství
horstvo	pařížský	bohatství	velitelství	malířský
chorvatský	krotitelský	městský	rostlinstvo	holičství

ne__asný úkol	de__í režim	ro__uřený býk	hromada kame__í	teti__in dům
skatuský o__íl	vra__í pírkó	ne__emnější chmýří	nevi__ý člověk	be__inková šťáva
Len__ina sestra	mě__ý polštář	hra__iční kámen	vy__ávat obědy	rodi__ý přítel
sti__é místo	be__ubá ústa	kamrádka A__a	slo__í kly	kame__á stavba
ne__istější možnost	hrdi__é skutky	o__aný sluha	ra__é brambory	postra__í úmysly

čč	z	nn	nn	nn
n	nn	d	n	n
zz	jj	n	nn	dd
nn	n	kk	zz	nn
j	dd	č	nn	jj

_balit deku	_bourat stavbu	známý _pěvák	_kaz kamarádovi	_hodit vázu
_levnit zboží	_motat provázek	_kusit kalhoty	_razit na zem	_dálit se od domu
_třít prach	_chladit čaj	_koušet plavat	_mýt špinu	_červenat studem
ohěň _plál	_mazat tabuli	_kalit vodu	_klouznout se na ledu	_vítězit v soutěži
_ložít papír	_padnout ze stromu	_působit si úraz	_lepšit se v angličtině	_tratit pero

S	Z	Z	Z	VZ	S
S	S	S	S	S	S
se	Z	Z	Z	S	Z
VZ	S	Z	Z	S	Z
S	S	Z	Z	Z	Z

Dnes má tatínek noční _měnu.	I cyklista musí dát znamení o _měně směru.
V zahraničí jsme si _měnili peníze.	Rodiče nakonec _měnili názor.
V kroužku jsme _bili krmítko pro ptáky.	Soused prý _bil svého psa.
V noci mě _užoval kašel.	Pěšina se v lese _užovala.
Z rozhledny jsme _hlíželi dolů do údolí.	Princezna se pyšně _hlížela v zrcadle.
Petr si _těžoval na starší chlapce.	Úkoly se poněkud _tížily.
Lucka _mazala tabuli.	Na vycházce jsem se celý _mazal od bláta.
Finanční _práva sídlí na náměstí.	Dostali jsme _právu o doručení zásilky.
Rozbitý zip mi teta _pravila.	Vyučující nás _pravil o plánované akci.
Vedoucí oddílu _volala schůzku.	Hanka _volala nadšeně: „Hurá!“
U nehody byl _běh lidí.	Vojenští _běhové byli tvrdě potrestáni.
_běhlý dav policie uklidnila.	V lepení modelů jsme již _běhlý.
Vojevůdci _jednali příměří.	Ředitel si _jednal klid na jednání.
Rodiče _volili, abych šla do kina.	V matematice jsem si _volil těžší příklady.
Provaz jsme _kroutili dohromady.	Okraj koberce se _kroutil.
Nakonec i Pepík musel _lézt ze stromu.	_lézt příkrou skalní stěnu nebylo jednoduché ani pro zkušené horolezce.

směna (pracovní)	změna (směru)
směnit (peníze)	změnit (názor)
sbít (poličku)	zbít (zmlátit)
sužovat (trápit)	zužovat (se) (např. silnice)
shlížet (dolů)	zhlížet (se) (v zrcadle, film)
stěžovat (si) (na někoho)	ztěžovat (si) (udělat si obtížnější)
smazat (tabuli)	zmazat (ušpinit)
správa (řízení, např. úřadu)	zpráva (oznámení)
spravit (opravit)	zpravit (oznámit)
svolat (schůzku)	zvolat (vykřiknout)
sběh (shromáždění)	zběh (vojenský; člověk, který utekl)
sběhlý (dav)	zběhlý (zkušený, např. v násobilce)
sjednat (dojednat, např. mír)	zjednat (si) (zajistit, např. pořádek ve třídě)
svolit (dovolit)	zvolit (vybrat ve volbách, řešení)
skroutit (kroucením spojit)	zkroutit (zkřivit, překroutit, např. ruku)
slézt (odněkud dolů, popř. k sobě)	zlézt (zdolat lezením, např. hory)

__sto	vzáje__	ze __dělec	po __nka	z __na
přípo__l	__řit	ná __stí	skro__	rozu__
do __nka	vy __nit	__síc	ta __jší	soukro__
vědo__	vzpo__l	str__	teplo__r	doje__
rozu__t	nazpa__t'	žřej__	příje__	zat__ní

mě	mně	mě	mně	mě
mně	mně	mě	mě	mně
mě	mě	mě	mě	mě
mně	mě	mě	mně	mě
mě	mně	mně	mě	mě

BĚ							
BJE							
PĚ							
VĚ							
VJE							
MĚ							
MNĚ							

BĚ	BJE	PĚ	VĚ	VJE	MĚ	MNĚ
žec	o m	na	novat	zd	pa t	vzáje
kolo ůžka	o vitel	z vačka	tvička	zdový	stečko	do nka
hří	o dnávka	tikoruna	s tový	m	s na	rozu
na račka	o ktiv	dou	k tina	mový	žřej	připo li
o d	o zd	z t	s domí	t	kro	příje
o tovat	o kt	vzá tí	prá	l	před t	je
hrá	o mnost	nkava	k ták	la	na stro	po nka